

č. 102 | březen 2021

my UPCE

zpravodaj univerzity pardubice

A přece se učí ...

Obsah

6 Čichový trénink dělá divy
Rozhovor s MUDr. Janem Vodičkou
z Fakulty zdravotnických studií

9 Koronavirus pro ně znamená pomoc
Studenti univerzity pomáhají v době
pandemie

10 EGNOS hlídá letadla, brzy i železnice,
říká docent Aleš Filip
z Fakulty elektrotechniky a informatiky

13 Naši experti navrhnou výhybku budoucnosti
Zkouší ve výukovém a výzkumném centru
dopravní fakulty v Doubravících

15 Šéf č. 10
Ředitel Národní knihovny Tomáš Foltýn,
absolvent Fakulty filozofické

18 Už není (v) z cukru
Pravěká studna opět v rukou našich
restaurátorů

24 Chcete-li něco ovlivnit, musíte
převzít odpovědnost
Jan Grulich, senátor a ředitel školy,
absolvent Fakulty filozofické

30 Roudný: Bezpečnost v ekonomice
má budoucnost
Děkan, který přejmenoval Fakultu
ekonomicko-správní

32 S vlky
Lenka Černota
Rozhovor s úspěšnou absolventkou
Fakulty restaurování

Foto na titulní straně: Jakub Jech

UNIVERZITA
PARDUBICE

My UPCE Zpravodaj Univerzity Pardubice

Vydává Univerzita Pardubice, Rektorát, Oddělení propagace a vnějších vztahů, IČ: 00216275.

Adresa: Studentská 95, 532 10 Pardubice 2, telefon 466 036 413, 466 036 406, e-mail: zpravodaj@upce.cz.

Zpravodaj UPa najdete také na webové stránce: <https://www.upce.cz/media.html>.

Odpovědná redaktorka: Věra Příbylová. Redakce: Aneta Krejčíková, Lenka Čermáková, Tomáš Jiránek, Lucie Košťálová, Andrea Koblížková, Martina Macková, Adrián Zeiner.

Překlady: Jazykové centrum Univerzity Pardubice, Yveta Linhartová.

Fotodokumentace: CITS – Adrián Zeiner, Petr Špaček, Radek Plížík, Milan Reinberk a archiv UPa.

Grafická úprava a sazba: CITS – Alena Komárková.

Redakce si vyhrazuje práva krátit a editorsky upravovat texty.

Tisk: Vydavatelství a polygrafické středisko Univerzity Pardubice.

Číslo: 102/2021, 7. DUBEN 2021, náklad 1 200 ks, periodicita 4x ročně, ISSN 2570-5644, MK ČR E 22928.

OPTIMISMUS

Jaro je vždy spojováno s novými začátky a optimismem. Snad všichni si v tomto směru přejeme uklidnění situace související se šířením viru COVID-19. V této souvislosti se sluší zmínit to, že řada studentů a zaměstnanců naší univerzity aktivně pomáhala a stále ještě pomáhá v nemocnicích i v dalších zdravotnických zařízeních, případně se podílí na testování obyvatelstva. Všem bych tímto rád poděkoval.

Pro vysoké školy se první měsíce roku 2021 nesly ve znamení dokončování strategických dokumentů na období od roku 2021. Osobně si vážím toho, že i v době, kdy je obtížné se setkat a jednat osobně ve větší skupině, jsme dokázali intenzivně diskutovat nad strategickými aktivitami naší univerzity. V tomto směru bych chtěl ocenit konstruktivní spolupráci vedení všech fakult, vedoucích pracovníků celouniverzitních pracovišť a zástupců Akademického senátu Univerzity Pardubice. Zjednodušeně lze říci, že každá instituce je tak silná, jak silný je její nejslabší článek. V dalším období je proto potřeba zaměřit pozornost na to, aby každý zaměstnanec naší univerzity významným způsobem přispíval ke zvýšení kvality vzdělávací

činnosti, vědecko-výzkumné činnosti a tvůrčí činnosti, internacionalizace, popularizace či dalších oblastí vedoucích k rozvoji naší univerzity.

Rád bych rovněž zmínil změnu v hodnocení výzkumných organizací v oblasti výzkumu, vývoje a inovací, které jde do své závěrečné části. V letošním roce poprvé proběhne komplexní hodnocení výzkumných organizací na základě všech pěti modulů. Ambicí naší univerzity je patřit mezi „instituce vyrovnané kvality s výbornými výsledky výzkumu, dostatečným inovačním potenciálem a/nebo významnými výsledky aplikovaného výzkumu, výsledky VaVal odpovídající účelu zřízení“. Do budoucna je potřeba zvýšit důraz na kvalitu a přínos výsledků, ale zaměřit se také na to, abychom odborné a laické veřejnosti dokázali prezentovat vědecké obory, v nichž dlouhodobě dosahujeme excelentních, mezinárodně uznávaných výsledků. Přeji všem našim studentům a pracovníkům hlavně hodně zdraví. Budu rád, když budeme všichni hrdí na to, že studujeme či pracujeme na Univerzitě Pardubice.

*Libor Čapek
prorektor pro vědu a rozvoj*

Srdce v pandemii

Dodat optimismus, povzbudit, vyjádřit spojení s univerzitou měla za cíl akce zaměstnanců a studentů. Na několik minut se rozsvítila nejvyšší budova kampusu Univerzity Pardubice. Fotografie, kterou organizátoři poslali k sedmi tisícům studentů a tisícovce zaměstnanců 14. února přes sociální sítě, oslovila také rekordní počet lidí na Instagramu univerzity.

Čichový trénink dělá divy

Lékař z Fakulty zdravotnických studií
Jan Vodička

TEXT: Věra Příbylová/FOTO: Milan Reinberk, gpointstudio

ČICH HRAJE DŮLEŽITOU ROLI V SOCIÁLNÍCH VZTAZÍCH A KVŮLI JEHO ABSENCI SE DÁ ZTRATIT I ZAMĚSTNÁNÍ. AŽ DVACET PROCENT LIDÍ PŘITOM TRPÍ PORUCHOU ZTRÁTY ČICHU. O JEDEN Z PĚTI SMYSLŮ DOČASNĚ PŘÍCHÁZEJÍ I PACIENTI S COVIDEM. JAK ZNOVU ZAČÍT CÍTIT VŮNI? LÍDR EXCELENTNÍHO VĚDECKÉHO TÝMU NA FAKULTĚ ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ MUDR. JAN VODIČKA, PH.D., V ROZHOVORU PŘEDSTAVUJE UNIKÁTNÍ PROJEKT K VYŠETŘENÍ CHUTI V DOBĚ EPIDEMIE, MLUVÍ O LÉČBĚ A TRÉNINKU ČICHU I JEHO PROPOJENÍ S CHUTÍ.

Kolik lidí ročně přijde o čich?

Přibližně 20 procent lidí trpí poruchou čichu a 5 procent v populaci ztratilo čich úplně. Velká část pacientů si poruchu čichu vůbec neuvědomuje. Jedná se například o pacienty s Parkinsonovou chorobou, u nichž je porucha čichu typická, ale na vyšetření chodí zcela výjimečně.

Jak důležitý je čich pro člověka?

Obecně ženy vnímají poruchu čichu daleko intenzivněji. U kuchařů nebo degustátorů vína ztráta čichu může znamenat i ztrátu zaměstnání. Čich a chuť se uplatňují při konzumaci stravy, kdy si kontrolujeme kvalitu požívaného jídla. Čich může upozornit na nebezpečné látky v prostředí a důležitá role je také sociální. Pacienti bez tohoto smyslu nevědí, jak sami voní, nebo se nemohou zapojit do debaty o jídle a pití při společné večeři.

Čím to je, že po prodělání nemoci COVID-19 někdo ztratí čich a chuť na krátkou dobu, a jiný se s problémy může potýkat mnohem déle?

U naprosté většiny pacientů dochází k úpravě poruch čichu do 4 týdnů. U některých lidí mohou poruchy trvat déle. To je velmi pravděpodobně v důsledku rozsáhlejšího postižení čichového epitelu.

Co když se ani po měsíci čich nevrátí. Pak vyhledat odborníka?

Odborníka je ideální vyhledat, pokud poruchu čichu pozorujeme asi 4 týdny a nejsou známky zlepšení. Poruchy čichu se mohou projevovat u onemocnění COVID-19 několik dní, nicméně u části osob mohou trvat měsíce. Nejsou výjimkou pacienti, u nichž se porucha čichu po prodělání virového onemocnění upraví až po několika letech.

Zajímavé je, že řada lidí po prodělání koronaviru cítí pachy. Jak je to možné?

Přibližně 18 procent pacientů s poruchou čichu po onemocnění COVID-19 udává změněné vnímání vůní. Často je popisují jako nelibé pachy, například vůni spálené gumy. Tento jev nazýváme parosmie. Předpokládá se, že některé z čichových receptorů nefungují zcela správně a čichový vjem je tak změněný. Podle některých studií se může jednat o projev regenerace čichu.

Jak léčíte pacienty, kteří po prodělání covidu přišli o čich a chuť?

Nejdříve provedeme základní vyšetření a testujeme čich pomocí standardních metod. Na naší klinice pomocí Testu parfémovaných fixů a Sniffin' Sticks testu, a také vyšetřujeme chuť pomocí chuťových proužků. U nejasné příčiny vzniku poruchy čichu doplňujeme vyšetření magnetickou rezonancí a vyšetření na protilátky proti viru SARS-CoV-2. Pak navrhujeme léčbu.

Když člověk ztratí čich, dojde vždy také ke ztrátě chuti?

Vztah fungování čichu a chuti je velmi úzký. Obecně u pacientů s poruchou čichu dochází i k mírnému zhoršení chuťové funkce. Důležité je, že lidé uvádějí poruchy chuti slovy, že jim jídlo chutná jinak. Často se přitom jedná o tzv. retronazální poruchu čichu.

Při polknutí stravy dochází k uvolnění pachových látek přes nosohltan do dutiny nosní. Tím se čich významně uplatňuje na čichovém a chuťovém vjemu přijímané stravy. Velmi často pak zjistíme zcela ztracený čich a zachované chuťové schopnosti. Proto se ptáme pacientů, kterým jídlo chutná jinak než dřív, zda stále cítí slanou, sladkou, hořkou a kyselou chuť.

Může člověk ztratit pouze chuť?

Poruchy chuti bez poruch čichu jsou velmi výjimečné.

Pracujete na projektu „Vyšetření chuti v době epidemie COVID s využitím telemedicíny“. Získal jste na něj i grant. Můžete jej blíže představit?

Jde o vytvoření testovacího setu pro samovyšetření chuti, který se skládá z testovacích proužků a aplikace pro telefony a tablety s kamerou. Aplikace, respektive software, bude sloužit jako interaktivní návod k vykonání samovyšetření, kontrolní prostředek správného provedení samovyšetření, prostředek pro sběr dat od vyšetřované osoby a pro stanovení výsledku vyšetření. Dále jako médium pro volitelné elektronické zaslání výsledku testu ošetřujícímu lékaři.

Na jakém principu fungují chuťové proužky?

Chuťové proužky slouží k vyšetření čtyř základních chuťových kvalit – tedy sladké, slané, hořké a kyselé. Na každém proužku, který tvoří buď filtrační papír nebo folie, je nanášena chuťová látka. Proužek si pacient přiloží na jazyk a musí uvést, jakou chuť cítí.

Jak jste propojený s Centrem transferu technologií a znalostí?

S CTTZ spolupracujeme, jejich pomoc vnímám především v oblasti zařazení výsledků naší práce do praxe a do komerční oblasti.

Jak probíhá spolupráce?

Spolupráce nyní probíhá mezioborově, tedy nejen na Fakultě zdravotnických studií, ale také se zástupci Fakulty elektrotechniky a informatiky a Fakulty chemicko-technologické. Účastní se také Pardubická nemocnice, NPK, a.s. V plánu je spolupráce s Centrem pro čich a chuť v Drážďanech a také s ORL klinikou v Ženevě. Vyšetření chuti chuťovými proužky je prováděno již mnoho let, metoda vznikla v Německu. Naším cílem je, aby si chuť mohli vyšetřovat pacienti sami a samotný postup vyšetření byl pro pacienty atraktivnější.

Mohou tyto proužky ukázat na možnost, že je člověk pozitivní na covid?

V současnosti se určitě jedná pouze o doplňkový test vyšetření u nemocných s COVID-19. Test si neklade za cíl nahradit antigenní testování nebo test PCR. Umožňuje nicméně stanovit funkci našich chuťových buněk. Poruchy chuti se objevují nejen u nemocných s COVID-19, ale také s neurologickými a metabolickými nemocemi.

Pacientům, kteří přišli během covidu o čich, doporučujete tzv. čichový trénink. Co to znamená?

V současnosti je to jediný postup, u něž byl prokázán efekt na zlepšení čichu. Pacienti dvakrát denně volně čichají ke čtyřem vůním – růži, eukalyptu, hřebíčku a citronu po dobu několika minut. Čichový trénink je nutné aplikovat dlouhodobě, alespoň půl roku.

Dělá čichový trénink divy?

Podle dostupných studií divy dělá. Moje osobní zkušenost je taková, že záleží především na přístupu pacientů. Mnoho z nich přestane čichový trénink aplikovat po několika dnech. Čichový trénink vyžaduje aktivní přístup, který je klíčový pro účinek léčby. Nutné je také v čichovém tréninku vytrvat.

Pokud nezabere ani čichový trénink, existují léky, které stav zlepší?

U sinonazálních poruch čichu jsou účinné kortikoidy podávané do úst nebo do žíly. Nově je u těchto pacientů

účinná také biologická léčba. U ostatních léků nebyl efekt spolehlivě prokázán, proto je pacientům nedoporučujeme. Zkoumaly se vitamíny, alfa lipoová kyselina, minerály (jako například zinek) a další.

Dá se operativním zákrokem ztráta čichu vrátit?

Chirurgicky lze čich navrátit pouze u části pacientů s dlouhodobým zánětem dutiny nosní a vedlejších nosních dutin. Provádí se tzv. endoskopické ošetření, kdy pod kontrolou optiky ošetříme vedlejší nosní dutiny.

Pacienti, kteří přišli o čich během života, tvrdí, že si „skrze hlavu“ dokáží vybavit chuť určitého jídla. Je to možné?

Určitě ano, čich je velmi úzce spojen s paměťovými oblastmi mozku. I po letech si lidé při určitém pachovém vjemu vzpomenou na situaci, kterou v minulosti prožili, nebo se „vrátí do dětství“ právě díky pachové stopě.

Jste lídrem excelentního týmu univerzity, čím se ve výzkumu zabýváte?

Náš výzkum se v oblasti čichu zabývá především problematikou vnímání libosti pachových látek a problematikou dýchání při čichové stimulaci, tzv. respirační olfaktometrie. V oblasti chuti se pak snažíme najít ideální metodu pro záchyt chuťových poruch. Zájem je také v oblasti sluchu a včasného záchytu jeho poruch.

Nejčastější příčiny poruch čichu**Povirové**

- vznikají po prodělaném virovém onemocnění horních cest dýchacích
- je způsobena respiračními viry (RS viry, viry chřipky) a v dnešní době především virem SARS CoV-2, způsobujícím onemocnění COVID-19
- postižení může být čichový epitel, který je napadán přímo virem (např. COVID-19), čichové nervy nebo čichová centra (např. u herpetických virů).

Sinonazální

- vznikají při onemocnění dutiny nosní a vedlejších nosních dutin, nejčastěji se jedná o dlouhodobý zánět s tvorbou nosních polypů
- je způsobena částečně ucpaním nosu, kdy se molekuly pachových látek nedostanou k čichovému epitelu, a částečně se jedná o zánět v oblasti čichového epitelu

Pouřazové

- vznikají po úrazech hlavy, typický je např. pád na zátylek
- je způsobena přetrháním nervových vláken procházejících spodinou lební nebo v důsledku kontuze (pohmoždění) v oblasti čichových center

Koronavirus pro ně

STOVKY NAŠICH STUDENTŮ SE ROZHODLY POMOCI V PANDEMII. NĚKTEŘÍ ZAČALI LONI NA JAŘE, DALŠÍ SE PŘIDÁVALI V PRŮBĚHU MĚSÍCŮ A DOBROVOLNÍKY JSOU DODNES. POMÁHAJÍ V NEMOCNICÍCH, V SOCIÁLNÍCH ZAŘÍZENÍCH, VE VZDĚLÁVACÍCH INSTITUCÍCH. JSOU VŠUDE TAM, KDE JE JICH POTŘEBA. PŘINÁŠÍME VÁM PŘÍBĚHY NĚKTERÝCH Z NICH.

Občas je fajn jít do školy v pyžamu

NIKOLA POLEDNOVÁ je ve třetím ročníku oboru Historicko-literární studia na Fakultě filozofické. Pomáhá v Dětském domově Holice, kde zastupuje tamní personál. Zapojila se do dění dětského domova nejprve neoficiálně, později podepsala smlouvu o dobrovolnické činnosti. Na podzim minulého roku se rozhodla, že pomůže vychovatelům i sociálním pracovníkům s obstaráváním drobných nákupů, s výukou a volnočasovými aktivitami pro děti. Tato práce v Nikole nečekaně vyvolává i pozitivní emoce: „**Mám radost, když děti zaujme hra, kterou jim vymyslím, nebo když pracuji na něčem, co mě baví a v čem vidím smysl.**“ Je pro ni však náročné odloučení od přátel a rodiny a má obavy o zdraví svých blízkých. Náladu Nikole vždy zlepší procházka se psem nebo vyjíždka na koni. Najít si něco, co člověku dělá radost, považuje za důležité. Přestože aktuální situace přináší studentům mnohá úskalí a překážky, snaží se na vše dívat optimisticky: „**Chybí mi běžný studentský život, návštěvy knihovny či chování do kavárny, kde jsem se ráda učila. Ale přiznávám, že občas je fajn jít do školy v pyžamu.**“

Nemyslím na to, že online bude nová realita

KAROLÍNA TRICSLÍ na Filozofické fakultě studuje navazující magisterský obor Učitelství anglického jazyka. Pomáhá v Praze na Základní škole U Roháčových kasáren. V rámci projektu Zapojme všechny doučuje anglický jazyk dvě skupiny dětí ze sociálně slabších rodin. Jednu skupinku učí od prosince, u druhé začala s výukou před měsícem. Karolína má velkou radost z toho, že se žákům postupně zlepšují dovednosti a chápou problematičtější části učiva. „**Vybrala jsem si povolání učitele, protože jsem společenský člověk, potřebuji mít okolo sebe lidi a komunikovat s nimi. Snažím se nemyslet na to, že online vyučování bude nová realita,**“ hodnotí své zkušenosti z pozice učitele za aktuálních podmínek. Jako pro většinu studentů je i pro ni studium distanční formou komplikované. Tato doba podle Karolíny přináší schopnost radovat se z maličkostí. Těší ji procházky nebo vaření a zkoušení nových receptů. Volný čas si doma zpestřuje i netradičními drobnostmi: „**S manželem jsme si například udělali piknik na podlaze v obývacím pokoji.**“

Je to skutečnost a musíme se s ní vyrovnat

MARTIN KUBÁT je třetím rokem studentem oboru Zdravotnický záchranář na Fakultě zdravotnických studií. Během druhé vlny epidemie začal pracovat v Chrudimské nemocnici na oddělení ARO. Martin je ošetřovatelem, tedy sanitářem a praktickou sestrou v jednom. Pokud na směně někdo na jedné z daných pozic chybí, Martin je zastoupí. V práci mu dodávají sílu hlavně kolegové. Přestože pochází z Pardubic, již v prvním ročníku studia se rozhodl pro odbornou praxi právě v nemocnici v Chrudimi. Svět s koronavirem se snaží vnímat jako skutečnost, s níž se musíme vyrovnat. „**Těžko říci, co je pro mě nejtěžší. Nošení osobních ochranných pracovních prostředků, velké množství pracovních služeb, každodenní úmrtí? Vše je hodně náročné,**“ popisuje Martin svou každodenní praxi. Nejvíce si odpočine v přírodě nebo při sportu. Z pozice studenta zdravotnických studií vnímá překážky koronavirové doby hlavně v tom, že záchranáři nemohou absolvovat kurzy za běžných podmínek. „**Jediné, co zvládneme v klasické formě, jsou praktická cvičení, za což jsem velmi rád, protože bez nich by náš obor nešel studovat.**“

znamená POMOC

Lidé kolem mě neztrácejí optimismus

MATĚJ KOČÍ studuje druhým rokem obor Zdravotnický záchranář na Fakultě zdravotnických studií. Již přes pět měsíců je sanitářem v Pardubické nemocnici na covidovém oddělení ARO, které je v běžném provozu neurologickou JIP. Náplň Matějovy práce tvoří doplňování materiálu, desinfekce povrchů, polohování pacientů, pomoc s jejich příjmy a v poslední době také péče o zemřelé. Díky svému studiu vypomáhá i se sesterskou prací a zkušenosti sbírá z praxe. Jeho motivací v dobrovolnické činnosti je především vidina návratu do normálního života, včetně studia a sociálního vžití. Situaci kolem Covidu-19 bere velmi vážně, o to více ho znepokojují názory některých lidí, kteří věří lžím a dezinformacím. Matěje povzbuzují hlavně kolegové: „Kdybych si za tohoto stavu nedokázal najít nic, co milepší náladu, už bych asi na svém oddělení nebyl. Stačí mi, že mám kolem sebe v práci lidi, kteří jsou milí, veselí a neztrácejí optimismus.“ Studium zvládá podle představ, ačkoli přiznává, že je obtížné. „Naši učitelé si uvědomují obtížnost aktuální situace a zapojení studentů ve zdravotnických zařízeních. Snaží se nám spoustu věcí ulehčit a vyjít nám vstříc,“ dodává.

TEXT: Aneta Krejčíková/Plšková/FOTO: archiv studentů

EGNOS hlídá letadla, brzy i železnice,

říká docent Aleš Filip

ZAJISTIT MODERNĚJŠÍ A BEZPEČNĚJŠÍ ŘÍZENÍ ŽELEZNIČNÍ DOPRAVY V EVROPĚ POMOCÍ SATELITNÍHO NAVIGAČNÍHO SYSTÉMU EGNOS, KTERÝ SE ZATÍM VYUŽÍVAL JEN V CIVILNÍM LETECTVÍ. DÍKY SATELITNÍMU URČENÍ POLOHY VLAKU SNÍŽIT I NÁKLADY NA PROVOZ. ZA NÁVRH ŘEŠENÍ ZÍSKAL DOCENT ALEŠ FILIP Z FAKULTY ELEKTROTECHNIKY A INFORMATIKY PRESTIŽNÍ CENU GALILEO MASTERS 2020. „SATELITNÍ URČENÍ POLOHY VLAKU UMOŽNÍ INSTALOVAT ZABEZPEČOVACÍ ZAŘÍZENÍ I TAM, KDE TO V SOUČASNÉ DOBĚ Z FINANČNÍCH DŮVODŮ NENÍ MOŽNÉ A KDE BEZPEČNOST ŽELEZNIČNÍHO PROVOZU ZÁVISÍ NA LIDSKÉ CHYBĚ,“ ŘÍKÁ.

Výzkum kolem navigačního systému EGNOS jste dotáhli do úspěšného konce. Trvalo to deset let. Proč tak dlouho?

Do úspěšného konce jsme ještě nic nedotáhli. Zatím jsme jen navrhli postup. EGNOS byl původně navržen pro řízení bezpečnostních operací v civilním letectví. Navrhli jsme, jak přijmout a schválit něco, co nebylo navrženo v souladu se standardy bezpečnosti na železnici, i pro účely řízení železniční dopravy prostřednictvím evropského systému řízení železniční dopravy ERTMS (European Railway Traffic Management System). Po letech přešlapování na místě jsme rozsvítili světlo na konci tunelu. Řekli jsme, kudy je nutné se ubírat. A to za vzájemné spolupráce všech zainteresovaných hráčů na evropské úrovni. Na myšlenku týkající se certifikace EGNOSu, za kterou jsme získali jako univerzita ocenění v mezinárodní soutěži Galileo Masters 2020, je nutné se dívat jen jako na jeden z malých střípků z mozaiky, která dláždí dlouhou a nesnadnou cestu k modernímu a bezpečnějšímu řízení železniční dopravy v Evropě.

Jak systém EGNOS zlepšil bezpečnost na železničních tratích?

Navrhujeme, aby na evropské úrovni vznikla bezpečnostní příručka pro EGNOS určená pro železnice. Tedy jakýsi návod, ve kterém bude přesně popsáno, jak bezpečně integrovat, tedy propojit EGNOS s již zmíněným evropským systémem řízení železniční dopravy ERTMS. Bude to v podstatě nový evropský železniční standard.

To je to světlo na konci tunelu?

Ano. Posvítí na cestu návrhářům systému a integrátorům z průmyslu, jak mají správně ve své práci postupovat, aby navrhli a vyrobili dostatečně bezpečný a spolehlivý výrobek, systém pro bezpečné určení polohy vlaku na základě EGNOSu. Příručka pomůže také orgánům, které budou vyrobený lokátor vlaku s využitím bezpečnostní služby EGNOS SoL (Safety of Life) certifikovat a schvalovat. Rozhodující slovo v tomto by měla mít Evropská agentura pro železnice (ERA), Agentura pro evropský GNSS (GSA) sídlící v Praze a Evropská kosmická agentura (ESA) a samozřejmě Evropská komise. Zabezpečení jízdy vlaků se odvíjí od jeho známé polohy a rychlosti

v daném čase. To jsou základní veličiny, které je potřeba s velmi vysokou jistotou určit právě s využitím EGNOSu. A to je nutné často zajistit i ve velmi obtížném provozním prostředí, kde například jen samotný reliéf okolní krajiny nebo objekty kolem trati nevytváří vůbec optimální podmínky pro šíření navigačního signálu od navigačních satelitů směrem k vlaku. Negativně na bezpečnost se může také projevit průmyslové nebo záměrné rušení navigačního signálu v okolí tratí, erupce na slunci ovlivňující vlastnosti šíření navigačního signálu v ionosféře atd. Se všemi těmito příčinami nebezpečí a dalšími vlivy musí návrháři a výrobci zařízení počítat. EGNOS, který sestává z řady pozemních monitorovacích stanic a dalších zařízení umístěných prakticky po celé Evropě, vyhodnocuje kvalitu satelitního signálu GPS (a v blízké budoucnosti i signálu Galileo) a v případě poruchy podá uživateli prostřednictvím geostacionárního satelitu zprávu, že něco není v pořádku. Potom je nutné přijmout taková bezpečnostní opatření, aby se nehodě zabránilo. Tak to funguje v případě letadel i vlaků.

Lze si vůbec požadovanou bezpečnost na železnici nějak představit? Například, že k selhání dojde jednou maximálně za...

Je to asi tak, že nebezpečná porucha v systému v důsledku chybně určené polohy vlaku, která by mohla způsobit nehodu, může vzniknout jen jednou za 100 tisíc let či méně. Lze si představit časový interval 100 let a velmi stěží si lze představit časový úsek 1000 let. Představit si stonásobně delší časový úsek než 1000 let je nemožné. Přesto i takto vysokou bezpečnost při určení polohy vlaku s využitím systému EGNOS musíme být schopni prokázat. A proto také ta cesta vedoucí k zavedení satelitní navigace na železnici zdaleka není přímočará, a tak dlouho trvá.

Jak se bezpečnost na železnicích hlídala do teď?

Poloha vlaku se určovala pomocí nákladných zařízení umístěných podél tratí. Na řadě regionálních tratí je často zabezpečovací technika zastaralá nebo úplně chybí. Proto se očekává, že satelitní určení polohy vlaku sníží náklady na provoz a údržbu tratí a umožní tak instalovat zabezpečovací zařízení i tam, kde to v současné době z finančních důvodů není možné a kde bezpečnost železničního provozu závisí na lidské chybě. Nejedná se ale jen o zajištění funkce určení polohy vlaku u zastaralých železničních zabezpečovacích systémů, ale i u systému ERTMS, kde se určuje poloha vlaku pomocí tzv. balíz umístěných na trati. Cílem je tyto fyzické balízy na trati nahradit tzv. balízami virtuálními, detekovanými s využitím EGNOSu.

Popište prosím, jak to celé funguje...

Systém ERTMS využívá pro určení polohy vlaku tzv. balízy umístěné v kolejích, jejichž poloha je známá. Mívají tvar, který je podobný dlaždici nebo krabici od velké bonboniery a jsou často žluté barvy. Balízy jsou obvykle řazeny do skupin po dvou nebo více kusech. Vzdálenost mezi skupinami balíz bývá v průměru několik set metrů, nejvíce 2,5 km nebo i mnohem méně v závislosti na aplikaci. Zařízení na lokomotivě umožňuje během jízdy jednotlivé balízy číst a určit tak absolutní polohu lokomotivy. V případě, že se použije vlakový lokátor na základě EGNOSu, bezpečná poloha vlaku se určí na základě zpracování informace z přijímače signálu EGNOS a dalších palubních senzorů. V tomto případě známá

poloha virtuálních balíz je uložena v palubním počítači. V případě, že poloha lokomotivy bude souhlasit s danou tolerancí s polohou virtuální balízy, je tato balíza detekována.

O vaše výsledky je jistě zájem i v zahraničí. S kým nyní spolupracujete?

Myšlenka přijetí a certifikace EGNOS-u pro účely ERTMS jsme vypracovali v rámci dvou mezinárodních projektů. Spolu s dalšími odborníky v Evropě jsme se pohybovali po více než 10 předchozích let jakoby v začarovaném kruhu. Na jedné straně tu byl EGNOS navržený pro potřeby letectví a spolu s ním důkaz bezpečnosti EGNOS. Na druhé straně tu byly a jsou železniční standardy bezpečnosti CENELEC, podle kterých však důkaz bezpečnosti EGNOS vypracovaný pro účely letectví nelze na železnici přijmout, protože koncepce bezpečnosti na železnici a v letectví jsou zcela odlišné. Evropská kosmická agentura potřebovala konečně nějaké řešení.

Kde v zahraničí tento systém testujete?

Jako expert GSA jsem se účastnil zkoušek ERTMS s virtuální balízou detekovanou na základě GNSS v Itálii na Sardinii. Závěrečné testy se uskutečnily na trati Cagliari – Decimomannu v roce 2017. Projekt vedla společnost Ansaldo STS, nyní Hitachi Rail. Toto však nebyla první implementace ERTMS s virtuální balízou. ERTMS na základě GNSS měl premiéru v západní Austrálii v oblasti Pilbara na trati dlouhé 344 km vedoucí z přístavu Port Hedland k dolům železné rudy v Roy Hill těžební společnosti Rio Tinto. Společnost Ansaldo STS na této trati realizovala řešení ERTMS s lokální augmentací GNSS a na úrovni systému demonstrovala integritu bezpečnosti SIL 4. Jedná se o komerční aplikaci. Další komerční aplikaci ERTMS na základě GNSS v osobní dopravě připravuje italský správce železniční infrastruktury RFI na traťovém úseku Novara – Rho poblíž Milána. Zde se bude jednat o první využití satelitní navigace pro zabezpečení a řízení vlaků v osobní dopravě. Tato iniciativa v severní Itálii má sloužit i jako výkladní skříň pro tyto nové technologie v Evropě. Významně ji podporuje Italská kosmická agentura (ASI), Agentura pro evropský GNSS (GSA) a Evropská kosmická agentura (ESA).

Kdy očekáváte, že se bude návrh realizovat?

Myšlenka přijetí a certifikace EGNOSu pro účely ERTMS je stále ještě velmi čerstvá. ESA přijala námi navržené

Docent Aleš Filip získal prestižní cenu Galileo Masters 2020

řešení na podzim 2020. Je potřeba si ještě nějaký čas počkat. Skutečností je, že žádné jiné perspektivní řešení zatím nikdo nepředložil. Bylo by samozřejmě pro nás velmi zajímavé podílet se spolu s ostatními evropskými partnery na dalším řešení, například na vypracování námi navržené bezpečnostní příručky pro EGNOS pro účely ERTMS.

Kam dál byste ještě váš výzkum chtěli posunout?

V současné době se snažíme využít naše dlouholeté zkušenosti z oblasti bezpečnostních aplikací GNSS na železnici i v oblasti samořiditelných automobilů. Využití synergický efekt v obou těchto oblastech. Železnice má dlouhodobé zkušenosti při budování zabezpečovacích a řídicích systémů, které se snažíme využít.

Předpokládá se, že samořiditelné automobily by měly mít alespoň takovou úroveň bezpečnosti, která se v současné době dosahuje například při cestování letadlem nebo vlakem. Teprve potom budou zákazníci samořiditelným a autonomním vozidlům věřit, koupí si je a budou plně využívat jejich bezpečnostní funkce.

S kým na Fakultě elektrotechniky a informatiky spolupracujete?

Na fakultě je řada šikovných a pracovitých mladých vědeckých pracovníků, kteří se využitím satelitní navigace v pozemní dopravě věnují. Provádějí experimenty, spolupracují s průmyslem, např. s Výzkumným ústavem železničním v rámci národního projektu PosiTrans (2018-2022), jehož koordinátorem je právě FEI. Tito mladí odborníci vědí, že to dělají pro sebe i pro ostatní. I zde platí to známé přísloví – voják se stará, voják má. Na FEI mají v současné době také pracoviště i moji bývalí kolegové z našeho pracoviště LIS na starém nádraží, přestože dnes již patří k jiné firmě. Jsou to nejlepší odborníci v dané oblasti v České republice a jsou také kvůli své výtečné práci dobře hodnoceni i v zahraničí.

NA ŘADĚ REGIONÁLNÍCH TRATÍ JE ČASTO ZABEZPEČOVACÍ TECHNIKA ZASTARALÁ NEBO ÚPLNĚ CHYBÍ. PROTO SE OČEKÁVÁ, ŽE SATELITNÍ URČENÍ POLOHY VLAKU SNÍŽÍ NÁKLADY NA PROVOZ A ÚDRŽBU TRATÍ A UMOŽNÍ TAK INSTALOVAT ZABEZPEČOVACÍ ZAŘÍZENÍ I TAM, KDE TO V SOUČASNÉ DOBĚ Z FINANČNÍCH DŮVODŮ NENÍ MOŽNÉ A KDE BEZPEČNOST ŽELEZNIČNÍHO PROVOZU ZÁVISÍ NA LIDSKÉ CHYBĚ.

Kolik let vy sám se tomuto výzkumu věnujete?

Dvacet pět let. Když jsem se v roce 1995 vrátil z dvouletého studijního pobytu na Tokijské univerzitě, začal jsem pracovat na Českých drahách. Na starém nádraží v Pardubicích jsme v té době za podpory našeho vedení založili Laboratoř inteligentních systémů (LIS), kde jsme spolu s kolegy začali spřádat první myšlenky týkající se využití satelitní navigace (GNSS) pro bezpečnou lokalizaci vlaků za účelem dosažení vyšší bezpečnosti na železnici. Naši snahou bylo především zvýšit bezpečnost na vedlejších tratích. V roce 1998 nás pozvali jako mladé nadšence ze starého nádraží v Pardubicích partneři z Francie (Thales Navigation), Nizozemí (European Railway Research Institute), Španělska (TIFSA RENFE), Itálie (SAB WABCO) a Velké Británie (RAILTRACK) do našeho prvního evropského projektu s názvem APOLO (Advanced Train Position Locator).

Co to bylo za projekt?

Účelem projektu APOLO bylo rozpracovat metody pro určení polohy vlaků na principu satelitní navigace. Také jsme měli experimentálně ověřit tehdy nově vznikající satelitní systém EGNOS. Byl to projekt čtvrtého rámcového programu. Tedy projekt, o kterém se tehdy mnohým českým vysokým školám či výzkumným ústavům mohlo jen zdát. Poslal jsem tehdy fax evropskému ministrovi pro dopravu do Bruselu s prosbou, že bychom se chtěli projektu účastnit. Oni nás pozvali na jednání do Evropské komise,

a bylo to. Česko tehdy nebylo ještě členem Evropské unie. O to bylo naše vyjednávání o začlenění do projektu APOLO obtížnější. Ale povedlo se to.

A vaše další kroky?

Získali jsme peníze na nákup potřebného zařízení, abychom mohli provádět experimenty s vlaky na trati a mohli se také účastnit mezinárodních jednání. Jen pro zajímavost, tehdy to ještě nebyl grant v eurech, nýbrž v tzv. ECU (European currency unit). Naše malé pracoviště v Pardubicích se stalo jedním z prvních pracovišť v Evropě, kde se systém EGNOS začal zkoušet pro účely určování polohy vlaků. Vybavili jsme elektrickou lokomotivu příslušným zařízením včetně přijímačů GPS a EGNOS a začali ji používat pro zkoušky ve východních Čechách.

Kde?

V oblasti Pardubice-Hradec Králové-Týniště nad Orlicí-Chocěň. Tuto trať jsme vybavili vlastní radio modemovou sítí pro přenos údajů mezi naší laboratoří a vlakem. Provedli jsme zkoušky EGNOSu na traťovém úseku v údolí řeky Divoké Orlice mezi stanicemi Poštějn – Litice nad Orlicí. Tehdy jsme například telefonovali z lokomotivy z Litic mobilním telefonem do francouzského národního kosmického centra CNES v Toulouse a oni odtamtud nastavovali podle naší potřeby parametry na geostacionárních družicích. Bylo to nádherné pionýrské období. Začala o nás psát Evropská kosmická agentura ve svém zpravodaji ESTB News.

Když o vás začali psát, muselo být hodně zajímavé to, čemu se věnujete.

Také prestižní časopis GPS Word v USA mě v roce 1998 požádal o příspěvek. Ten článek si přečetl jeden ze šéfů rozsáhlého severoamerického projektu PTC (Positive Train Control), ve kterém se pro lokalizaci vlaků v USA využíval GPS. Byl tehdy pracovně v Mnichově, poslal fax, domluvili jsme se a na starém nádraží v Pardubicích nás navštívil. Tak jsme začali spolupracovat s TTCI (Technology Transportation Center Inc.) v americkém Pueblu. S kolegy z TTCI jsme se společně účastnili konferencí v USA i ČR. Jako pracoviště LIS jsme byli přizváni do mezinárodní skupiny expertů v Bruselu s názvem GNSS Rail Advisory Forum, kde jsme spolu s ostatními specifikovali první požadavky na využití satelitní navigace pro potřeby železnice v Evropě.

V této spolupráci a koordinování aktivit zaměřených na využití systémů GPS, Galileo, EGNOS v Evropě ve prospěch železnice jsme pokračovali několik dalších let i v rámci expertní skupiny s názvem Galileo Applications for Rail v Mezinárodní unii železnic (UIC) v Paříži. Publikovali jsme články a přednášeli na evropských univerzitách. Získali jsme granty. Jen málokdo ví, že poprvé jsme naše získané zkušenosti také prakticky využili při technicko-bezpečnostní zkoušce všech sedmi souprav řady 680 Pendolino, než je České dráhy začaly používat v osobní dopravě.

Co pro vás ocenění Galileo Masters znamená?

Zejména ocenění práce vedení naší fakulty za posledních několik let. Že zde na fakultě máme velmi dobré podmínky pro tvůrčí vědeckou práci a že se mladé vedení fakulty stará o to, abychom se mohli na řešení zajímavých a smysluplných projektů podílet i v budoucnosti. Když společnost DHL doručila balík s cenou Galileo Masters 2020 od organizátora soutěže AZO z bavorského Oberpfaffenhofenu, tak jsem organizátorům soutěže kromě poděkování sdělil, že tu cenu věnuji naší fakultě.

Text: Věra Přibyllová/FOTO: Milan Reinberk

Projekt Výhybka 4.0

řeší experti z Dopravní fakulty Jana Pernera od loňského roku. Projekt zajišťuje Technologická agentura ČR v rámci programu Doprava 2020+. Tým řešitelů Dopravní fakulty Jana Pernera tvoří tři odborníci Katedry dopravních prostředků a diagnostiky, Oddělení kolejových vozidel: Ing. Martin Kohout, Ph.D., Ing. Aleš Hába, Ph.D., a Ing. Jakub Vágner, Ph.D. Na projektu se podílí také pracovníci ze stavební a strojní fakulty Vysokého učení technického v Brně a pardubické firmy RETIA, a.s. Hlavním řešitelem projektu je společnost DT – Výhybkárna a strojírna v Prostějově, světový výrobce výhybek, s ním kolegové z dopravní fakulty dlouhodobě spolupracují.

Naši experti navrhují **VÝHYBKU** budoucnosti

ŽE NEMŮŽE BÝT VÝHYBKA CHYTRÁ? ODBORNÍCI Z UNIVERZITY PARDUBICE SPOLUVYTVÁŘEJÍ KOMPLEXNÍ DIAGNOSTICKÝ SYSTÉM VÝHYBEK, KTERÝ DOKÁŽE, ŽE ANO. SÁM OZNÁMÍ PORUCHU VÝHYBKY, A NAVÍC PŘÍSPĚJE KE ZVÝŠENÍ BEZPEČNOSTI, ZLEPŠENÍ ÚDRŽBY A SNÍŽÍ NÁKLADY NA ŽELEZNIČNÍ INFRASTRUKTURU. NOVINKA SE ZKOUŠÍ VE VÝUKOVÉM A VÝZKUMNÉM CENTRU DOPRAVNÍ FAKULTY V DOUBRAVICÍCH, PRAKTICKÉ TESTY VÝHYBKY PAK NA TRASE PRAHA-OSTRAVA.

Odborníci z Dopravní fakulty Jana Pernera vyvíjí inteligentní autonomní systém pro diagnostiku železničních výhybek. „**Diagnostiku výhybek řešíme z projíždějího vozidla, což má výhodu v efektivitě hromadného sběru dat, danou četností průjezdu vozidla úsekem i několikrát denně, a možností okamžitého porovnání stavu všech problematických prvků dopravní cesty, v našem případě výhybek,**“ říká člen řešitelského týmu Ing. Martin Kohout, Ph.D., z Dopravní fakulty Jana Pernera.

Systém umožní nejen včas zachytit zhoršování technického stavu výhybky, ale také pomůže správci infrastruktury při prediktivní údržbě. To znamená, že bude předpovídat vývoj stavu konstrukce výhybky a odhalí případný problém nebo poruchu. V rámci projektu proběhne vývoj, sestavení a odzkoušení hardwarového řešení, které bude dostatečně odolné pro několikaleté použití, bude modulární a bez vlivu na provoz.

Díky novým technologiím by se výhybky nemusely kontrolovat tak často jako nyní. Výjezdy odpovědných pracovníků Správy železnic za výhybkami jsou časově náročné. „**Hodnocení stavu výhybky a především odhad vývoje je dnes založen v nemalé míře na subjektivních zkušenostech a znalostech kvalifikovaných zaměstnanců ve svěřených okresech. Nové technologie by měly správci infrastruktury umožnit centrálně koordinovaný kontinuální sběr kvantifikovatelných dat a predikci, založenou na analýze velkého vzorku dat,**“ popisuje Martin Kohout.

Objem železniční dopravy, která slouží k osobní a nákladní přepravě, neustále narůstá. Její velkou výhodou je, že nezatěžuje životní prostředí. Proto je celoevropskou snahou přesunutí přeprav nákladu ze silnice na železnici, kde ovšem rozvíjející se intenzivní příměstská doprava vyčerpává kapacitu trati. Na nejvytíženějších hlavních tratích tak

nákladní doprava využívá zbývající kapacitu během noci. Jakákoli výluková činnost pro údržbu či opravu trati je vždy velkou dopravní komplikací. Kontinuální online diagnostika může pomoci zamezit lokální omezení rychlosti z důvodu závad nejnámavějších částí výhybek, a také následné výluky na trati spojené s časově náročnými opravami. Výsledky projektu přispějí k optimalizaci časování údržbových zásahů, které by mělo vést k prodloužení životnosti výhybky, zvýšení bezpečnosti a plynulosti železničního provozu.

K testování výhybek si odborníci z Dopravní fakulty Jana Pernera vybrali hlavní koridor Praha-Ostrava. Kvůli extrémní provozní zátěži na této trati jsou schopni sledovat a analyzovat téměř celý životní cyklus výhybky. Jedna ze sledovaných výhybek je například v Moravanech u Pardubic.

Technické zázemí má řešitelský tým v rámci vlastního vývoje ve výukovém a výzkumném centru v pardubické části Doubravice, kde odborníci laboratorně testují prototypy vyvíjeného hardwaru. S vývojem hardwaru pro sběr dat a s realizací provozních měření to ovšem nemají lehké. Provozní testování komplikuje pandemická situace, během níž se omezuje rozsah železniční dopravy, vstupy do podniků a dep, konzultace s odborníky a uživateli.

„**Provizorně testujeme chování zařízení a řídicího softwaru pro sběr dat i na automobilech. Dokud se ale nedostaneme do železničního provozu, není možné odhalit slabiny systému a posunout se v řešení dále. Pokud se vše podaří, bude prototyp autonomního zařízení sbírat první data o stavu výhybek na konci března,**“ optimisticky uzavírá za tým řešitelů Martin Kohout.

TEXT: Aneta Krejčíková/PLŠKOVÁ/FOTO: Archiv Martin Kohout

Šéf č. 10

Ředitel Národní knihovny Tomáš Foltýn

SEDM A PŮL MILIONU SVAZKŮ. NEJSTARŠÍ A NEJVZÁCNĚJŠÍ KNIHY U NÁS. VZÁCNÉ PRVOTISKY I PERGAMENOVÉ RUKOPISY. TO JE NAŠE KULTURNÍ DĚDICTVÍ ULOŽENÉ VE FONDECH NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR. DOHLED NAD NÍM A KOMPLETNÍM CHODEM TÉTO VÝZNAMNÉ INSTITUCE BUDE MÍT OD KVĚTNA JEJÍ NOVÝ GENERÁLNÍ ŘEDITEL TOMÁŠ FOLTÝN, ABSOLVENT FAKULTY FILOZOFICKÉ. STANE SE TAK DESÁTÝM POREVOLUČNÍM ŘEDITELEM. JEHO VIZE O KNIHOVNĚ KRYSALIZUJÍ, MEZI NIMI JE I TA O PODOBĚ NOVÉ BUDOVY. „NOVOSTAVBA KNIHOVNY BY MĚLA BÝT VÝKLADNÍ SKŘÍNÍ ČESKÉHO KNIHOVNICTVÍ,“ ŘÍKÁ.

Kdy jste vstoupil poprvé do Národní knihovny?

To už si bohužel nevzpomenu. Nicméně jako student jsem měl průkazku čtenáře a doma ji mám pravděpodobně ještě někde schovanou. Protože jsem studoval na Filozofické fakultě v Pardubicích, navštěvoval jsem i další knihovny – místní univerzitní i krajskou knihovnu či vědeckou knihovnu v Hradci Králové.

Měl jste od počátku studii jasnou představu o tom, jakým směrem chcete jít?

Když nastupujete po střední škole na univerzitu, nepřemýšlíte, co bude za pět let. Na katedru historických věd jsem nastupoval s tím, že se chci věnovat této oblasti v tom nejširším úhlu pohledu, ať už by se jednalo o výzkumné práce směrem k našim dějinám, nebo práci v paměťových institucích.

Co jste studoval?

V bakalářském stupni studia jsem studoval kulturní dějiny se zaměřením na muzeologii, v magisterském jsem se zaměřil na regionální dějiny.

A přitom jste předtím vystudoval obchodní akademii v Berouně.

Ano. Byla to škola, která kvalitně připravovala pro budoucí studium na vysokých školách s ekonomickým či právnickým zaměřením. Také jsem se na obdobný typ škol hlásil. Na vysněné obory jsem se nedostal, vždy mi chyběl malý kousek. U přijímacích zkoušek jsem dopadl sice úspěšně, ale byl jsem součástí generačně silného ročníku a konkurence byla velká.

Před nástupem na vysokou školu jsem se věnoval jazykovému vzdělávání a studoval jsem angličtinu a němčinu. Jazyky jsou velmi důležité pro jakýkoliv obor. Ale také mě vždy bavilo číst, zajímala mě historie, rád jsem jezdil po památkách. Podal jsem si proto další rok přihlášku do Pardubic a dodnes toho nelituji. Pro mě bylo studium na Univerzitě Pardubice velmi inspirující a dalo mi hodně do života.

Když jste studoval na Univerzitě Pardubice, byl jste členem zajímavého a perspektivního týmu dnešního děkana Jiřího Kubeše. Čemu jste se věnovali?

Byla to problematika šlechtických rodů, zejména v pobělohorské době, vzdělávání aristokratů a fenomén kavalérských cest, ale také další aspekty ze šlechtického života. Díky zdravé atmosféře a podpoře Jiřího Kubeše vzniklo množství odborných studií, které publikovali samotní studenti. Byl zde i pozitivní tlak ze strany vedení na to, aby studenti své výsledky průběžně prezentovali. Myslím, že je

dobré do budoucna, aby si vysokoškoláci zvykli na to, jak působit ve vědecké komunitě, využívat jazyk, obhajovat svůj výzkum, ať už ve formě poznámkového aparátu, nebo při účasti na vědeckých konferencích.

Přesně jako jste si zvykl vy, když jste publikoval odborné články a sbíral body v historických soutěžích...

Tradice úspěšné reprezentace Ústavu historických věd Fakulty filozofické sahá daleko do minulosti. A rozhodně jsem nebyl ani první, ani poslední. V roce 2005 jsem skončil druhý v celostátní studentské soutěži Historie. Představoval jsem výsledky své bakalářské práce právě v oblasti kavalérského cestování a zejména z pohledu cestovních institucí. Díky podpoře zahraničních studentských stáží jsem mohl bádát ve vídeňských archivech a věnovat se studiu barokní šlechty, což vyvrcholilo mou diplomovou prací.

Zůstal jste po studiu v kontaktu se spolužáky?

Ano. S některými se stále stýkáme. Je to další přidaná hodnota vysokoškolského studia.

A vzpomínky na učitele? Často i dlouho po skončení studia o některých kolují historky...

Vzpomenu si na profesora Jiřího Škabradu, který se věnoval oblasti historických budov. S ním jsme absolvovali nezapomenutelné přednášky právě o tom, jak se vyvíjely stavby. Podnikli jsme studijní cestu po východních Čechách. Obcházeli jsme stará stavení a chalupy a obdivovali, jak byly dobře řemeslně postaveny. To byl neskutečný zážitek.

Velmi rád vzpomínám i na hodiny středověku s docentem Teplým, který nás byl schopný vtáhnout do problematiky svým entuziasmem. Tým pedagogů Ústavu historických věd byl v době, kdy jsem studoval, perfektní. Podporovali studenty, intenzivně s nimi pracovali a byla tam celkově dobrá atmosféra. Byly to moc pěkně prožité roky po stránce studijní i v budování osobních vazeb.

Rýsuje se spolupráce mezi Ústavem historických věd a Národní knihovnou?

Mezi Ústavem historických věd a Národní knihovnou bylo už v minulosti několik vzájemných propojení. Se svými kolegy jsme v rámci volitelných přednášek seznamovali studenty z Univerzity Pardubice s digitalizací. Někteří experti z oblasti knihovnictví se účastnili oborových konferencí, které ústav pořádá.

Ve své nové pozici bych chtěl na tuto spolupráci navázat, a to i v širším spektru vysokých škol. Nabízí se například oblast Digital Humanities, která je velmi progresivním

Mgr. Tomáš Foltýn (1982)

Po studiu Obchodní akademie v Berouně získal magisterský titul na Fakultě filozofické Univerzity Pardubice. Během svého studia absolvoval zahraniční stáž na Vídeňské univerzitě. V roce 2007 začal pracovat v Národní knihovně na pozici knihovníka a o tři roky později se stal vedoucím Oddělení tvorby a správy metadat, současně v roce 2012 vedl Oddělení strategického plánování digitalizace knihovních fondů. Od roku 2013 působil na pozici ředitele Odboru správy fondů. Od května roku 2021 je generálním novým ředitelem Národní knihovny České republiky. Je ženatý, žije v Praze, má 2 děti. Rád jezdí na horském kole, lyžuje, hraje badminton a florbal. Mezi jeho záliby dále patří mimo četby i dobré jídlo, pivo a víno a také poslech hudby.

FOTO:

Tomáš Foltýn a Jiří Kubeš (současný děkan Fakulty filozofické), exkurze se studenty do Saska se zastávkou v Litoměřicích, květen 2006

Tomáš Foltýn přebírá Medaili Z. V. Tobolky, kterou uděluje Sdružení knihoven a Nadace knihoven, r. 2019.

trendem v oblasti výzkumu historických dat. Díky výpočetní technice lze analyzovat velké množství textů a hledat v nich souvislosti, které by při běžném čtení bylo velmi složité obsáhnout. Paměťové instituce mají co nabídnout z hlediska svého obsahu, ale zároveň z hlediska zkušeností svých výzkumných a odborných pracovníků, kteří s daty pracují. Tyto znalosti lze efektivně provázat se vzděláváním v bakalářském i v magisterském stupni.

Některého ze studentů si pak přetáhnete do knihovny?

Několik absolventů Fakulty filozofické už u nás v knihovně pracuje.

Váš pracovní kalendář je nyní plně nabitý, musíte odevzdat svou agendu ředitele Odboru správy fondů a chystat se na novou roli

generálního ředitele Národní knihovny. Co se pro vás změní?

To se samozřejmě uvidí ve chvíli, kdy se ředitelem stanu. Má současná agenda není malá. Má řadu povinností ke koncepčním a metodologickým záležitostem, spolupracuji s ostatními knihovnami, v rámci odboru řešíme praktické postupy různých knihovnických činností, výzkumné projekty a další aktivity. Posunu se z užšího zaměření, které je propojené na digitalizaci, ochranu fondu, správu fondu, ke globálním záležitostem, kdy budu mít na starosti i nové agendy spojené například se vzděláváním či ekonomikou. Dílčí agendy mi sice odpadnou, ale z pozice ředitele budu mít samozřejmě širší přehled o tom, co se děje.

Můj odchod z Odboru správy fondů nebude vypadat ve stylu „po nás potopa“, že na konci dubna skončím

a už nebudu nic řešit. Své nástupkyni Anně Vandasové budu nějakou dobu k ruce. Podobně to bude určitě fungovat i ze strany současného ředitele Národní knihovny Víta Richtera. Máme harmonogram, kdy a jak si budeme jednotlivé agendy předávat.

Víte, kolikátým ředitelem Národní knihovny České republiky budete?

Přesné číslo nevím. Myslím, že to bude kolem desítky, pokud počítám revoluční ředitele. Knihovna tento název získala v roce 1995.

Od roku 1777 budete čtyřicátým ředitelem knihovny. Jaké máte plány?

Chtěl bych, aby Národní knihovna do budoucna nabízela služby a aktivity, které od nás uživatelská komunita očekává. V současné době jsou tyto služby spjaté zejména s digitálním světem. Nikdo z nás neví, jak bude

vypadat vývoj pandemické situace. Digitální služby se ukázaly naprosto klíčové pro fungování institucí našeho typu. Tady bychom samozřejmě rádi navázali už na to, co knihovna nabízí. Digitalizační projekty, jakými jsou Manuscriptorium, Kramerius či Webarchiv, mají celonárodní dosah a vskutku evropskou prestiž.

Chtěl bych, aby se také dále rozvíjely páteřní služby, které Národní knihovna poskytuje. Velmi populární službou je například „Ptejte se knihovny“, kde se uživatelé mohou ptát odborníků na různá témata. Zaznívají zde otázky na různá odborná témata, tak i na „lehčí dotazy“. Například kde má Krteček záchod.

Chtěl bych podporovat i aktivity, které směřují k podpoře výzkumu. Národní knihovna ČR disponuje unikátními fondy a mnohdy tak slouží jako knihovna poslední záchrany, když čtenáři hledají dokument, který v jiných knihovnách není dostupný. Máme významné sbírky pro společenskovední obory, ale i přírodní vědy. Naším kontinuálním cílem tak musí být poskytovat odborníkům, ale i studentům potřebné a relevantní informace, pokud možno s přidanou hodnotou a efektivním způsobem.

Kolik svazků knihovna má?

Z hlediska knižních svazků vykázaných výroční zprávou knihovny měla knihovna ke konci loňského roku asi 7,5 milionu svazků. Fondy jsou budované napříč různými obory. V knihovně se nachází středověké pergaménové rukopisy, prvotisky, máme tu řadu dokumentů, které primárně vznikají v elektronické podobě.

Nedílnou součástí Národní knihovny je i webový archiv. Do budoucna bychom měli rozvíjet aktivity kolem povinného elektronického výtisku. Šíře fondů je prakticky bezbřehá.

Aktuálně například v rámci vedení knihovny vedeme i velkou vnitřní diskuzi o tom, že by se tady mohla etablovat plnohodnotná studovna map a velkých formátů. Toto rozhodnutí není navázané jen na samotné studium fondů, ale bude obnášet i razantní změnu v přístupu ke správě těchto sbírek, k evidenci dokumentů, které sem mohou spadat, či jejich doplňování. Opět se tu dostáváme i k propojení s digitálním světem, kdy spousta map už také prošla digitalizací.

Jak na knihovnu dolehla pandemická situace?

Celá společnost žije s covidem a žijí s ním i knihovny. Knihovny reagují na vládní nařízení, například byla

povolena výdejová okénka. Po jeho krátkém provozu v prostorách Národní knihovny ČR jsme se v rámci vedení instituce rozhodli, že výdejové okénko zavřeme, čímž společností vyšleme signál, že vládní opatření považujeme za důležitá. Pokud vládní opatření hlásají, že bychom se neměli shlukovat, volně pohybovat, tak nám nedávalo smysl vábit do Klementina fyzicky naše uživatele. Naopak došlo k posílení digitálních služeb Národní knihovny a obecně i knihoven jako celku – díky aktuálnímu zpřístupnění Krameria v tzv. Covid režimu či předchozím režimu Kramerius – VŠ.

Zvedl se počet uživatelů, kteří využívají vaše digitální služby?

Dle doposud dostupných údajů, jež připravujeme pro naše statistické výkazy, k jednoznačnému nárůstu našich digitálních služeb došlo, zejména s ohledem na zvláštní možnosti zpřístupnění výsledků digitalizace novodobých dokumentů. Konkrétní data budou k dispozici ve výroční zprávě Národní knihovny ČR za rok 2020.

Co můžete uživatelům nabídnout?

Role Národní knihovny je poněkud odlišná od role městských či univerzitních knihoven, které akcentují jiný typ služeb a jsou více v kontaktu se svými uživateli. Naše poslání je především v tom, abychom dlouhodobě uchovávali a zpřístupňovali naše fondy. Samozřejmě také pořádáme online workshopy, školení, velké knihovnické tradiční konference, které navštěvují stovky lidí, a poskytujeme knihovnám cenné metodické a standardizační služby.

V minulosti se řešila výstavba Národní knihovny na Letné a ve hře byl návrh architektky Jana Kaplického. Jak by ale měla knihovna vypadat, aby se přizpůsobila nejnovějším trendům?

To je koncepční otázka. Nemůžeme se omezit pouze na novostavbu Národní knihovny. Plány před rokem 2007 reflektovaly potřeby tehdejšího knihovnictví a v tu dobu platné trendy. Projekt z roku 2004 převzít nemůžeme. Musíme se bavit o stavbě Národní knihovny v návaznosti na strategii celé sídelní struktury knihovny do budoucna. Národní knihovna ČR už v dnešní době disponuje vícero budovami. Klementinem, historickou budovou s nepopíratelným geniem loci, depozitáři v Hostivaři, kde se nalézají moderní pracoviště spojená se zpracováním dokumentů, digitalizací či ochranou fondů.

Novostavba by měla být především výkladní skříň českého knihovnictví do budoucna. Zároveň by měla být jakýmsi symbolem, že si je Česká republika vědoma potřeby vzdělané populace a nutnosti podpory informační gramotnosti. Že chce podpořit kulturu v celé její šíři. Nová budova by měla být propojená na moderní služby.

Vaše vize?

Moje vize postupně krystalizuje. Jejím základem je, že Klementinum by měla Národní knihovna využívat pro svou reprezentativní funkci a měly by tu být uskladněny fondy, které ke Klementinu bytostně patří. Jsou to historické a hudební dokumenty či dokumenty Slovanské knihovny. Měl by tu být adekvátní prostor pro vzdělávání, velký přednáškový sál a výstavní prostory, které by akcentovaly ducha Klementina, ať už ve spojení s jezuitským řádem, nebo s historií knižní kultury na území naší země. V Hostivaři zůstane technická část, velká skladiště dokumentů, které neslouží pro prezenční použití. Mohla by tu být i prostorová rezerva pro ostatní instituce. Dále by zde byly technologické dílny, centrum ochrany knihovních fondů či velké datové úložiště. Nová budova Národní knihovny ČR by měla být místem poderních služeb s přidanou hodnotou a rychlou dostupností uložených fondů a také prostorem pro setkávání, vzdělávání a osobní rozvoj veřejnosti

Co je v knihovně nejvzácnější?

Otázka nejvzácnějších fondů je velmi komplikovaná. Obecně je jako největší skvost uložený ve fondech Národní knihovny ČR brán Kodex vyšehradský. Nicméně každý badatel či správce fondů si cení jiného dokumentu. Pro mě osobně je například velmi vzácná komplexní a unikátní sbírka barokních tezí 17. a 18. století. Hodnota historických fondů je zkrátka nevyčíslitelná.

Kolik knih máte doma? A co právě čtete?

Vlastním poměrně velké množství knih, ostatně jako každý knihovník. Na čtení teď nemám moc času, ale v dohledné budoucnosti mám v plánu přečíst si Shakespearovu Anglii Martina Hilského, Rozpojené státy, sondu do současné USA z pera Martina Řezníčka, a nakonec pro oddech humoristický bestseller Fredrika Backmana Úzkosti a jejich lidé.

TEXT: Věra Přibyllová/FOTO: Eva Hodiková, Milan Říský a archiv Jiřího Kubeše

Archeologický nález pravěké studny, r. 2018.

Už není (v) z CUKRU

Pravěká studna opět v rukou našich restaurátorů

ŠESTNÁCT MĚSÍCŮ. TAK DLOUHO UCHOVÁVALI EXPERTI Z FAKULTY RESTAUROVÁNÍ STUDNU STAROU VÍCE NEŽ 7000 LET V ROZTOKU Z CUKRU. ABY KONZERVACÍ ZACHRÁNILI NEJSTARŠÍ DŘEVĚNOU STAVBU NA SVĚTĚ, KTEROU V ROCE 2018 ARCHEOLOGOVÉ NAŠLI U OSTROVA NA CHRUDIMSKU. PAVEDLO SE. JEDNOTLIVÉ DÍLY NYNÍ NAŠI ODBORNÍCI VYŇALI ZE SPECIÁLNÍCH NÁDOB A ODSTARTOVALI DRUHOU FÁZI ZÁCHRANY.

Ve sklepení Fakulty restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli uchovávali odborníci více než rok části studny ve speciálních nádobách s obyčejným cukerným roztokem. Zachovalé díly studny konzervovali jednou z metod používaných v současnosti pro konzervaci vodou

nasyčeného dřeva, kdy je důležité nejen hmotu dřeva zpevnit, ale také zabránit smrštění při vysychání. Předpokládaná doba vysychání je 4-5 měsíců. U několika vybraných částí studen probíhá v pravidelných časových intervalech měření hmotnosti, aby bylo možné přesně stanovit

ukončení vysychání po ustálení hmotnosti.

Ve sladkém roztoku

„Po zvážení dostupných možností a jejich výhod i omezení jsme vybrali metodu konzervace koncentrovaným roztokem sacharózy. Dřevěné díly

Jednotlivé díly studny po vyjmutí z cukerného roztoku

jsme po šetrném odstranění zbytků zeminy a následném ošetření biocidním prostředkem ponořili do konzervačního roztoku sacharózy," uvedl na začátku procesu excelentní vědec univerzity – Karol Bayer, proděkan pro vědeckovýzkumnou činnost. Po dobu několika měsíců restaurátoři postupně navyšovali koncentraci cukerného roztoku až na hodnotu 55% hm. Konzervační roztok obsahoval také přídavek biocidu, aby části studny i konzervační roztok byl chráněn před napadením mikroorganismy. Celková doba impregnace trvala 16 měsíců. Experti na dřevo ji stanovili na základě dosavadních zkušeností s touto metodou tak, aby bylo možné zaručit dostatečné prosycení nejsilnějších částí studny konzervačním roztokem v celém objemu.

Z vody do sucha

Na konci roku 2020 odborníci impregnaci studny ukončili a jednotlivé díly z koncentrovaného roztoku sacharózy vyňali a uložili na místo, kde se ve stabilních a kontrolovaných klimatických podmínkách vysuší. **„V průběhu vysušování díly studny monitorujeme, zda nedochází k nežádoucím změnám, jako například deformacím tvaru nebo napadení mikroorganismy,“** popisuje proděkan fakulty Karol Bayer. Vlastní konzervaci studny provádí restaurátoři Univerzity Pardubice ve spolupráci se studenty Markem Laškou, Vítém Šaffrem a pracovníkem fakulty Jiřím Hubinkou. Na záchraně pravěké studny se podíleli také specialisté na konzervaci dřeva – Klára

Drábková a Irena Kučerová z Ústavu chemické technologie restaurování památek na VŠCHT Praha.

Pravěká studna z dubového dřeva pochází z období neolitu. Podle výsledků dendrochronologického průzkumu, který provedli pracovníci Ústavu nauky o dřevě LDF Mendelovy univerzity v Brně, je datovaná do let 5259 nebo 5258 př. n. l. Při průzkumu prováděném Archeologickým centrem Olomouc pod vedením doc. Jaroslava Pešky navíc archeologové na Pardubicku objevili ještě druhou studnu z jedlového dřeva, o kterou v současnosti pečují také experti z Fakulty restaurování Univerzity Pardubice.

TEXT: Věra Příbylová/FOTO: archiv Fakulty restaurování a Adrián Zeiner

prosinec 2020

Vydali jsme unikátní publikaci o akademických symbolech

Akademické symboly v životě Univerzity Pardubice, to je název publikace, kterou si připomínáme 70 let od svého vzniku. Kniha zcela poprvé v historii přináší ucelený pohled na symbolické prvky a tradice, které provázejí její akademický rok. Publikaci textově a redakčně připravili historik prof. Petr Vorel a tajemnice rektora Ing. Valerie Wágnerová. Lze ji zakoupit v univerzitním e-shopu.

6. ledna 2021

Restaurátoři zachraňují památky i v Alžírsku

Experti z Fakulty restaurování pomohou s obnovou památek v druhém největším alžírském městě Oran. Zrestaurojí sochařskou výzdobu divadla a budou pečovat o část sbírek národního muzea. Součástí spolupráce bude také výměna zkušeností mezi oběma zeměmi. „Loni v říjnu jsme udělali základní průzkum na místě. Zaměřili jsme se na stav soch a analyzovali odebrané vzorky, abychom mohli připravit návrh, jak tyto památky nejlépe restaurovat,“ uvedl lídr excelentního týmu a proděkan Fakulty restaurování pro vědeckovýzkumnou činnost Ing. Karol Bayer.

14. ledna

Univerzita znovu získala možnost vysílat studenty na Erasmus+

V dalších sedmi letech mohou naši studenti vyjet do evropských zemí s programem Erasmus+ a získat nové zkušenosti během studia. Univerzita uspěla s žádostí o udělení listiny Erasmus Charter, která jí umožňuje pokračování projektu v letech 2021 – 2027. Program využívají pardubičtí vysokoškoláci už od roku 1998. Záměrci ze všech sedmi fakult univerzity si mohou vybrat z více než 200 zahraničních univerzit a 29 zemí po celé Evropě.

leden/únor

Dny otevřených dveří a Gaudeamus byly online

Informace o studiu na 7 fakultách Univerzity Pardubice letos získali budoucí studenti online. Pandemická situace sice nedovolila vysoké škole pozvat zájemce nebo jejich rodiče na kontaktní Dny otevřených dveří, přesto si každý mohl pustit živě nebo ze záznamu vysílání univerzity i jednotlivých fakult. Maturanti mohli sledovat prezentaci univerzity také na veletrhu pomaturitního vzdělávání Gaudeamus. Kromě informací o studiu na jednotlivých fakultách si zájemci mohli virtuálně projít univerzitní kampus, zjistit, z jakých studií mohou vybírat, a co obnáší život vysokoškoláka.

20. ledna**Úspěšné minisérii Božena radili tři naši odborníci**

Profesorka Milena Lenderová, docentka Marie Macková a doktor Vladan Hanulík z Fakulty filozofické se stali poradci pro diváčky úspěšnou minisérii o Boženě Němcové, kterou natočila České televize. Prof. Lenderová odborně zasahovala do scénáře z hlediska dějin žen, doc. Macková se vyjadřovala k problematice rakouských úředníků a dr. Vladan Hanulík radil v medicínských záležitostech. „Byla výjimečnou ženou, solitérem, rebelkou. Měla dobré i méně dobré vlastnosti. A to myslím jednotlivé díly této série ukázaly,“ ocenila výsledek Milena Lenderová.

22. ledna**Studentky Fakulty filozofické uspěly v historické soutěži**

Studentky Veronika Hřebíková a Zdeňka Horáčková získaly 2. a dělené 5. – 7. místo mezi nejlépe hodnocenými pracemi na vědecké konferenci Historie 2020. „Držíme latku hodně vysoko, pardubičtí historikové jsou opět právem pyšní, neboť v nastoleném trendu pokračuje i další generace studentů. Z účastníků této soutěže se pravidelně rekrutují naši doktorandi a tato zkušenost jim pomáhá nastartovat jejich vědeckou kariéru,“ řekl docent Jiří Kubeš, děkan Fakulty filozofické Univerzity Pardubice. Gratulujeme!

26. ledna**Osm osobností univerzity patří mezi nejcitovanější vědce světa**

Seznam 160 tisíc jmen (dvou procent) nejcitovanějších vědců ze všech oborů, který zveřejnili analytici Stanfordovy univerzity, obsahuje také 8 jmen z Univerzity Pardubice. V seznamu je rektor Univerzity Pardubice prof. Jiří Málek, prof. Filip Bureš (FChT), prof. Petr Hájek (FES), prof. Michal Holčapek (FChT), prof. Pavel Jandera (FChT), dr. Jan Macák (FChT), Ing. Roman Svoboda (FChT) a prof. Svatopluk Zeman (FChT). V paralelně zveřejněném seznamu, který odkazuje na celkový počet citací v celé kariéře vědců z celého světa, jsou další tři jména z Fakulty chemicko-technologické Univerzity Pardubice – prof. Andréa Kalendová, prof. Ladislav Novotný a prof. Karel Vytřas.

27. ledna**Živý stream na téma očkování proti covidu**

Poprvé jsme na univerzitě odvysílali živě rozhovor s dotazy diváků, v němž prof. Zuzana Bílková z Katedry biologických a biochemických věd Fakulty chemicko-technologické odpovídala na aktuální dotazy týkající se očkování. Do diskuse se mohli zapojit zájemci z celé ČR a záznam diskuse nabízí kompletní odborné informace veřejnosti. „Máme jedinečnou možnost dostat situaci pod kontrolu, je ale velmi důležité, aby neselhala organizace a očkování se maximálně zrychlilo. Každý další očkováný člověk snižuje nebezpečí infekce,“ uvedla profesorka Bílková.

1. února

Projekt univerzity a společnosti Microsoft je nejlepší

Technologie společnosti Microsoft, které během pandemie používají studenti a pedagogové při online výuce, jsou praktickou ukázkou úspěšné spolupráce Univerzity Pardubice se světovou organizací. Projekt UPCE – moderní univerzita byl navíc zvolen jako nejlepší z České republiky. Úspěch v rámci programu Voice of the Customer (VoC) dokládá vysokou úroveň práce v online prostředí na univerzitě. „Naši univerzitu zástupci firmy vnímají jako průkopníka v oblasti využívání cloudových technologií společnosti Microsoft,“ okomentovala spolupráci vedoucí Centra informačních technologií a služeb Ing. Olga Klápšťová.

3. února

Téměř 900 budoucích zdravotníků pomáhá v nemocnicích

V době pandemie se většina z 900 studentů Fakulty zdravotnických studií zapojila do pomoci. Vysokoškoláci doplňují chybějící personál v nemocnicích, v domovech pro seniory, ale i v laboratořích. Mnozí z nich se už stali kmenovými zaměstnanci. „Naše studenty obdivuji, zvládají studium včetně odborné praxe, a ještě mají sílu pomáhat. Moc si vážíme jejich práce a snažíme se je podporovat přizpůsobením výuky a při plnění studijních povinností,“ uvedla děkanka Fakulty zdravotnických studií doc. Jana Holá. Děkujeme!

5. února

Chemiklání bylo letos z Pardubic i z Cambridge online

Mezinárodní soutěž Chemiklání, kterou šestý rok pořádají studenti Fakulty chemicko-technologické, byla letošní rok pro české a slovenské studenty středních škol online. Své znalosti při řešení chemických úloh prokázalo přes 350 účastníků, kteří sestavili 71 týmů. Organizátoři pro online verzi soutěže použili systém postavený na softwarovém balíčku Moodle. „Věřím, že naše soutěž inspiruje, motivuje a přinesla radost i v online formě, která je bohužel ve složité době pandemie nezbytná,“ řekl rektor Univerzity Pardubice prof. Jiří Málek. O den později se Chemiklání uskutečnilo také ve Velké Británii, kde ji od loňska pořádají studenti Univerzity v Cambridge.

22. února

Na univerzitu se přijedou učit vědci ze zahraničí

Univerzita Pardubice poprvé a hned se dvěma projekty uspěla v prestižním programu Marie Skłodowska-Curie Actions. Díky tomu zamíří na univerzitu talentovaní vědci ze zahraničí. Vědkyně z Univerzity v Cambridge a University College Dublin dr. Silvia Panizza i vědec z finské Åbo Akademi University doc. Olli Lagerspetz rozšíří tým Centra pro etiku Fakulty filozofické, které vede doc. Niklas Forsberg. Z více než 11 tisíc žádostí z celého světa uspěly kromě Univerzity Pardubice pouze další čtyři české vysoké školy. „Tento velký úspěch ukazuje na kvalitu naší univerzity v evropském měřítku. Je skvělé, že za jedním z našich excelentních vědců a do jeho týmu se rozhodli přijet tak výborní a nadějní vědci ze zahraničí,“ uvedla Ing. Andrea Koblížková, Ph.D., prorektorka pro vnější vztahy.

19. března

Virtuální derby UPCE – UHK

Východočeské univerzity nezastavil ani lockdown a své síly poměřily v e-gamingu. Vítězem druhého univerzitního derby mezi Univerzitou Hradec Králové (UHK) a Univerzitou Pardubice (UPCE) se stal výběr UHK. Týmy hradecké a pardubické univerzity se utkaly ve třech hrách: Hearthstone Bo5, Counter Strike:GO Bo3 a League of Legends Bo3. Celodenní program derby začínal už v 10 hodin diskusemi s hosty či představením univerzit. Samotné derby odstartovalo v poledne. Zájemci mohli celodenní vysílání sledovat živě. Akci organizačně i technicky zajistila ESA (esportovní studentská asociace sdružující studenty českých vysokých škol).

„Gratulujeme vítězům z Univerzity Hradec Králové. Děkujeme za skvělé derby, které bylo napínavé opět do poslední chvíle. Pohár posíláme na UHK a těšíme se na souboj v roce 2022. Věřím, že se nám dnes podařilo všechny naše studenty po dlouhých měsících v pandemii povzbudit a udělat jim radost,“ uvedla kancléřka Univerzity Pardubice Ing. Lucie Košťálová.

březen

Zdravotníci se zapojují do mezinárodního vzdělávání perioperačních sester

Fakulta zdravotnických studií je nově součástí mezinárodního projektu za účasti šesti evropských zemí. Jeho výstupem bude sada instruktážních videí, která prezentují základní dovednosti perioperačních sester i dovednosti podle specializací, pedagogická internetová platforma a pedagogická uživatelská příručka. Na scénářích videí se budou podílet odborníci z jednotlivých zemí. Projekt ERASMUS+ s názvem My Operating Room Nurse Coach (Kouč perioperační sestry) má zkvalitnit odborné specializační vzdělávání perioperačních sester. Pomůže zlepšit výuku v navazujících magisterských studijních programech se specializací Perioperační péče, Perioperační péče v gynekologii a porodnictví realizovaných Fakultou zdravotnických studií Univerzity Pardubice.

duben

Rok s Let's communicate

Videa Let's communicate slaví rok. Komunikaci v době online výuky a homeoffice, nová slovíčka, která přinesla pandemie, ale také lepší náladu. To vše přináší videa dvojice MPhil. Zaan Bester a Mgr. Ireny Podlaskové z Jazykového centra univerzity. Videa s překvapivými momenty i hosty z prostředí fakult a kampusu reagují na aktuální témata odlehčenou a hravou formou. Připomeňte si to první i nejnovější 17. video na univerzitním YouTube kanále upce.cz.

TEXT: Aneta Krejčík Plíšková/FOTO: Archiv UPa

Chcete-li něco ovlivnit, musíte převzít odpovědnost

Jan Grulich
Senátor – ředitel – absolvent

SVÉ DVĚ KANCELÁŘE NOSÍ V NOTEBOOKU V BATOHU NA ZÁDECH. ABSOLVENT FAKULTY FILOZOFICKÉ, SENÁTOR ZA RYCHNOVSKO A ŘEDITEL ZÁKLADNÍ ŠKOLY V DOBŘANECH JAN GRULICH SE V PANDEMII DOSTAL DO VRCHOLNÉ POLITIKY A STAL SE ŘEDITELEM ROKU. TEĎ CHCE POMOCI TOMU, ABY VZDĚLÁNÍ BYLO V ZEMI PRIORITY.

Zajiste,
name
inspektore!

Ředitel, učitel, spolumajitel firmy na výrobu vitamínových doplňků, senátor za Rychnovsko. Zapomněla jsem na nějakou profesi?

Je to přesně tak. Po studiích pedagogiky jsem se stal učitelem. Abych dokázal uživit rodinu, což se před lety z učitelského platu moc nedalo, tak jsem si přivydělával, jak jsem uměl. S tátou jsme založili malou rodinnou firmu, někdy jsem si přivydělával jako fotograf, jindy jako překladatel. Postupem času mě práce ve školství natolik začala bavit, že jsem přijal nabídku stát se ředitelem školy. Rodinná firma mi však ještě zůstala, ale o ni se spíše starají moje manželka, maminka a začínají v ní i děti.

Od října loňského roku jste senátorem za Rychnovsko. Jak jste rozdělil pracovní povinnosti mezi senátora a ředitele školy?

V Senátu i ve škole panuje velmi nestandardní režim. Takže svoji senátní kancelář i ředitelnu mám v batohu v notebooku a tyto online světy se velmi prolínají. Někdy v senátní kanceláři vyučuji online, někdy se v ředitelně účastním politických diskuzí a večer doma se snažím odpovídat na četné e-maily a zprávy.

Proč jste vstoupil do politiky?

Řekl bych, že politika spíše vstoupila do mě. Jako ředitel školy jsem se nedokázal smířit s tím, že vzdělání nikdy nebylo v naší zemi prioritou, byť to byla vždy předvolební mantra všech politických stran. A tak jsem se snažil volat z naší vesnické školy do světa, že něco není v pořádku. Ale velmi brzy jsem zjistil, že toto volání nikam nevede.

Tak jste se do toho vložil.

Pochopil jsem, že žijeme v systému parlamentní demokracie, a pokud chceme něco ovlivnit, je potřeba, abychom do tohoto soukolí vstoupili a vzali na sebe určitou odpovědnost. Vybral jsem si tedy demokratickou stranu, vstoupil jsem do ní, otvíral jsem vzdělávací témata... Tato aktivita mne dovedla až do Valdštejnského paláce (sídlo Senátu ČR – pozn.red).

Máte na starost oblast školství a vzdělávání. Co jste začal ihned řešit?

Jen pro upřesnění, to senátorské křeslo je hrozně nepohodlné. Po hodině sezení už nevím, jak si přisednout (smích). Kromě jiných povinností, co jako senátor musím řešit, jsem se pustil hned do témat, kvůli kterým jsem do politiky vstoupil. Prakticky od prosince jsem se začal zabývat novelou zákona o pedagogických pracovnících. Obnášelo to mnoho schůzek, odborných posudků, expertíz. Setkával jsem se s poslanci a snažil se je přesvědčovat o ukotvení učitelského platu zákonem, aby přestalo to každoroční nedůstojné handrkování a učitelé měli jistotu.

Přesvědčil jste je?

Nakonec se to podařilo. Právě teď je tato novela v Senátu.

V Pardubicích jste studoval na Fakultě filozofické. Jaké to byly roky?

Studentská léta byla nádherná a bouřlivá. Až se dívám, že jsme školu vůbec dokázali vystudovat (smích). Studoval jsem na bakaláři Učitelství německého jazyka. Magisterský titul jsem si pak dodělával v Praze, protože v tu dobu nebyl v Pardubicích vhodný magisterský obor.

Dokážete si představit, že byste učil na střední nebo vysoké škole?

Asi bych neměl problém učit na střední škole, ale už jsem si na tu naši věkovou kategorii 6 – 15 let zvykl. Ta interakce by mi chyběla.

Vaše zkušenosti z pozice učitele a ředitele vám mohou v senátorské funkci dost pomoci. Cítíte to tak také?

Moje zkušenosti jsou pro obor, kterému se chci věnovat, naprosto nezbytné. A myslím si, že to tak je dobře. V Senátu posuzujeme tolik zákonů v rozličných oborech, že je velmi důležité, aby v něm byli lidé z praxe.

Školství, respektive vzdělávání žáků je v době pandemie velmi ohrožené. Co bude žákům chybět?

Dětem budou chybět věci, které „nevygooglíte“. Tím chci říct, že určitý soubor informací, které děti ve škole memořují, tolik chybět nebude. Co ale chybět bude, je matematika, angličtina, ztráta návyků, zhoršená fyzická kondice, ukotvení rozličných dovedností plynoucích z výchov a zájmové činnosti, ztráta svalové paměti. Myslím, že se jako učitelé musíme připravit na velmi náročné období, které přijde po návratu žáků do škol. Ve třídách se ještě více ukáží rozdíly mezi žáky. Do školy se vrátí se značně nesourodými vědomostmi. A to i přes veškerou snahu pedagogů o kvalitní distanční výuku.

POLITIKA SPÍŠE VSTOUPILA DO MĚ. JAKO ŘEDITEL ŠKOLY JSEM SE NEDOKÁZAL SMÍŘIT S TÍM, ŽE VZDĚLÁNÍ NIKDY NEBYLO V NAŠÍ ZEMI PRIORITOU, BYŤ TO BYLA VŽDY PŘEDVOLEBNÍ MANTRA VŠECH POLITICKÝCH STRAN. A TAK JSEM SE SNAŽIL VOLAT Z NAŠÍ VESNICKÉ ŠKOLY DO SVĚTA, ŽE NĚCO NENÍ V POŘÁDKU

Co je už teď velkým problémem?

Zvyšuje se domácí násilí, deprese v dětském věku a závislosti, především digitální. Také prokrastinace a ztráta motivace ke vzdělávání.

Dá se i něco z této krizové situace vytěžit?

Paradoxně nám tato situace umožní si uvědomit nezastupitelnost učitelské profese. Ukáže nám i na další problémy výchovy nové generace, jako jsou pohybová aktivita, sociální kontakty. Upozorní na výhody, ale i nevýhody digitálního světa. Poukáže na rozevřené nůžky ve vzdělání kvůli socioekonomickým rozdílům v rodinách, nebo dokonce i celých oblastech, naznačí nám smysl či nesmysl obsahu učiva. Více diskutujeme o vzdělání, o učitelích a upozorňuje nás to na rozdílnost škol nejen ve vybavení, ale i v přístupu vzdělávání a ochotě se učit. Přes všechny problémy nám také tato doba umožnila dát učitelům velmi praktický kurz práce s digitální technikou. To by se ministerstvu školství nikdy takto intenzivně v krátké době nepodařilo.

Poukazujete na důležitost vzdělání a na to, že ze vzdělání pochází zdravotní sestry a lékaři. Univerzita Pardubice má také Fakultu zdravotnických studií a její vedení se snaží ukázat na fakt, jak jsou právě nelékařské obory důležité. Tento personál musí být vedle lékařů profesionální. Zajímáte se o všechny stupně vzdělávání v ČR?

Ano, rozhodně souhlasím. Ono se stačí inspirovat, jak to chodí v jiných zemích. Velmi často slyšíme, že je u nás nedostatek lékařů. Ale často to v jiných zemích funguje tak, že lékaři mají k dispozici právě odborné asistenty, kteří pomáhají nejen s administrativou, ale i s výkony, u kterých nemusí být lékař. Tím ušetří lékaři spoustu času.

A ano, zabývám se vzděláváním celkově. Dokonce nejen ve školních lavicích. Chtěl bych poukázat na to, že v dnešní tak rychle se měnící době je velmi důležité celoživotní vzdělávání.

Jak by mělo podle vás vypadat?

Možná nám to právě ukazuje i dnešní situace. Mohli bychom více využívat online zdroje, přednášky, diskuze, moderní platformy. Ale jde o celkové nastavení. Babičky by neměly říkat, že ten mail ani e-shop už pro ně není. Stejně tak bychom si neměli zoufat, že například v našem oboru už není práce, ale měli bychom se snažit requalifikovat. Můj devadesátiletý kamarád si koupil iPhone a začal se učit hrát na saxofon. Pokud se budeme vzdělávat celý život, tak si zajistíme uchování psychickou svěžest až do posledních chvil.

Jste ředitelem základní školy Trivium v Dobřanech. Když jsem se dívala na vaše stránky a profily pedagogů, hned mě napadlo: Tady skutečně platí škola hrou. Přesto – určitá pravidla a respekt na vaší škole asi panuje. Co je pro vás důležité?

Aby děti vzdělávání bavilo. A pokud je bude bavit a budou mít kladný vztah k výuce, nezadupeme u nich zvědavého ducha, dosáhnou daleko lepších nejen vzdělávacích výsledků.

Dá se škola hrou přenést i do online výuky?

Bohužel, distanční výuka nás zastihla v nedbalkách, stejně jako většinu škol. Naštěstí jsme aspoň měli náskok ve vybavení, všichni učitelé disponovali ICT technikou a většina s ní už uměla dobře. Ale distanční výuka je přece jen trochu jiná disciplína. Museli jsme se to učit všichni. Myslím si, že reagujeme rychle, naše služby a výuku neustále posouváme dopředu, ale jako zřejmě i v ostatních školách narážíme na hranici, kterou se nám nedaří prorazit.

Mnoho dětí ztratilo ten „morál“ se učit, přestalo mít návyky, při distanční výuce se nesoustředí a jsou znát již obrovské rozdíly mezi pracovitými žáky a mezi dětmi, které to prostě jen flákají. Vše je velmi náročné nejen pro učitele, ale i pro rodiče a rodiny. Často proto vznikají různá napětí a komunikační problémy.

Označujete se za venkovského ředitele. To označení mě vrací do staré doby. Ale vy jste vybudoval moderní školu, o kterou je rvačka. Vlastně jste školu zachránil. To na tom byla tak bídně?

V tu dobu ano. V roce 2005 bylo ve škole 72 žáků, byla zadlužená, neměla úplně nejlepší pověst, o vybavení a zázemí ani nemluvě. A venkovským ředitelem opravdu jsem (smích). Narodil jsem se v sousední vesnici a dokonce jsem tuto školu jako žák i navštěvoval.

PARADOXNĚ NÁM TATO SITUACE UMOŽNÍ SI UVĚDOMIT NEZASTUPITELNOST UČITELSKÉ PROFESE. UKÁŽE NÁM I NA DALŠÍ PROBLÉMY VÝCHOVY NOVÉ GENERACE, JAKO JSOU POHYBOVÁ AKTIVITA, SOCIÁLNÍ KONTAKTY. UPOZORNÍ NA VÝHODY, ALE I NEVÝHODY DIGITÁLNÍHO SVĚTA.

Dáváte si záležet na výběru učitele. Jsou ředitelé, kteří bez „varování“ pošlou rovnou z pohovoru někoho do třídy a mnohdy vykolejí i samotného učitele. Máte tyhle nápady také?

Dobrou školu dělají dobří lidé. Takže učitelé jsou pro mne to nejdůležitější a zároveň to nejcennější, co mám. A proto si vybíráme velmi pečlivě. Budoucí učitelé musí projít velmi

zajímavým výběrovým řízením a opravdu musí i učit. Ale vše je připravené a o všem vědí dopředu. Překvapením je většinou pouze to, že musí strávit i velkou přestávku ve sborovně (smích). Většinou je připravím i na tuto součást výběrového řízení.

Na chodbách vaší školy mohou žáci o přestávce hrát ping-pong, fotbalík nebo bubnovat. Tohle všechno jsou schopni všichni kantoři tolerovat?

Výměnou za to, že nás při hodině na oplátku budou tolerovat žáci.

Ve výuce mobily používáte, o přestávkách jste je zakázali. Jak to funguje?

Úplně jednoduše. Přestávka je velmi důležitou součástí výuky. Děti se musí proběhnout, uvolnit, postrkat, pokecat, vyběhnout ven, kopnout si do míče, učit se sociálním kontaktům, bouchnout do bubnu, zahrát na piano, prostě vyblbnout se. A to s mobily nešlo. Tak jsme si stanovili tato pravidla a děti si na ně zvykly. Ve výuce, tedy hlavně na druhém stupni, je učíme, že jsou mobily dobrým zdrojem informací nebo výborným slovníkem.

Na Univerzitě Pardubice jste vystudoval obor Učitelství německého jazyka. Jaký k tomuto jazyku mají dnes žáci vztah?

Upřímně, povinnost druhého cizího jazyka bych na základních školách zrušil a nechal to jen jako povinně volitelný předmět. Některé děti mají problémy s češtinou a opravdu chceme, aby uměly co nejlépe anglicky, němčina je pak trochu utrpení. Pokud by však měly na výběr a určitá část by chodila například na anglické konverzace, někdo na cvičení z matematiky a někdo si zvolil němčinu, tak těch pár dětí by se jí opravdu za ty tři roky dokázalo naučit. Takto masově je to ale velmi neefektivní.

Na webu školy má každý pedagog svůj profil včetně fotky. Každý drží nějaký nápis. Kdo je vymýšlel? Autorský tým sborovny?

Každý si mohl napsat, co chtěl a co trochu charakterizuje jeho práci. Rozhodně jsme se u toho hodně nasmáli, některé nápisy jsme museli cenzurovat (smích).

POVINNOST DRUHÉHO CIZÍHO JAZYKA BYCH NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH ZRUŠIL A NECHAL TO JEN JAKO POVINNĚ VOLITELNÝ PŘEDMĚT. NĚKTERÉ DĚTI MAJÍ PROBLÉMY S ČEŠTINOU A OPRAVDU CHCEME, ABY UMĚLY CO NEJLÉPE ANGLICKY, NĚMČINA JE PAK TROCHU UTRPENÍ

Vy držíte nápis: Zajisté, pane inspektore. Jak často vás chodí někdo kontrolovat?

U nás v Orlických horách je moc hezky, tak podezírám kontroly, že si nás berou za odměnu a často (smích).

Hlásíte se k odkazu Jana Amose Komenského. Dokonce až tak silně, že místo prezidenta visí na stěnách jeho podobizna. Měly by se děti ve škole dívat na něj, nebo spíš na politiky?

Věřte mi, že bych si v ředitelně velmi rád vedle Komenského pověsil důstojného prezidenta České republiky a dětem ho ukazoval jako příkladného moudrého přátelského slušného člověka, který zastupuje naši zemi. A kéž by taková doba jednou přišla. Do té doby tam bude jenom Jan Amos Komenský.

Vizáž školy je moderní, přestože stojí více než 250 let. To je také vaše práce?

Je to především práce stavební firmy a architekta. Ale byl jsem náročný, než jsem něco schválil, a trochu jsem mu do toho mluvil.

Škola má velkou historii, přesto je dnes soukromá. A navíc se v ní neplatí školné. Jak se to stalo?

Škola stojí hned vedle dobřanské fary, kde se v minulosti scházeli nadšení obrozenci – František Hek, Magdalena Rettigová i sám abbé Dobrovský. S tehdejšími faráři Zieglerem pročetli spisy Komenského, aby oživil českou vzdělanost i v horském kraji. A vzdělávání dětí sahá v Dobřanech až do roku 1680, tedy mnoho let před zavedením povinné školní docházky. Když hrozilo v roce 1996 nebezpečí, že se škola kvůli malému počtu dětí a financí zavře, místní obrozenci z Orlických hor a podhůří se opět probudili. Aby škola nezanikla, založili školu soukromou. Soukromé školy jsou do jisté výše normativně financované státem. Takže když je dostatek dětí, je i dostatek financí. Přispívají nám i okolní obce nebo dobrovolní sponzoři z řad rodičů. Když nám při nedávné přestavbě chybělo 11 milionů korun, podařilo se nám je za jediný rok získat. Přes dva miliony jsme dostali právě od rodičů a přátel školy. Mým přáním vždy bylo, aby škola sloužila všem dětem z našeho regionu. Školné by si však mnoho rodin nedokázalo dovolit. Takže sháním finance, kde se dá.

Loňský rok byl náročný, pro vás ale úspěšný. Stal jste se senátorem i ředitelem roku 2019/2020. Čeho byste chtěl dosáhnout letos?

V letošním roce musíme hlavně všichni ve zdraví přežít. Strašně bych si přál, aby to byl úplně normální obyčejný rok. To je v tuto chvíli asi příliš troufalé a nereálné přání. Ale mám naději, že tomu snad aspoň napřesrok bude. Přeji všem hodně síly a trpělivosti.

Mgr. Jan Grulich (1975)

V roce 1998 ukončil studium na Fakultě filozofické (tehdejší Ústavu jazyků a humanitních studií) Univerzity Pardubice. Vystudoval v bakalářském stupni studia Učitelství německého jazyka. Magisterské studium personalistiky a andragogiky absolvoval na Vysoké škole Jana Amose Komenského v Praze. Absolvoval roční studium v Basileji ve Švýcarsku. Od roku 1999 učí na základní škole Trivium Plus v Dobřanech, nyní hlavně finanční gramotnost a němčinu. Od roku 2005 je ředitelem školy. V říjnu roku 2020 se stal senátorem za Rychnovsko (TOP 09). Rád fotí a má rád hudbu. Je ženatý a má tři děti.

TEXT: Věra Příbylová/FOTO: archiv Jana Grulicha

Diplomem to nekončí!

absolventi.upce.cz

ZÍSKEJTE VÍC

Roudný: Bezpečnost v ekonomice má budoucnost

Děkan, který přejmenoval Fakultu ekonomicko-správní

PŮVODNĚ STROJAŘ, KTERÝ SE SPECIALIZOVAL NA VOZIDLA A DĚLAL APLIKOVANÝ VÝZKUM NAPŘÍKLAD I PRO TATRU. V PARDUBICÍCH ZAČÍNAL NA DOPRAVNÍ FAKULTĚ JANA PERNERA. V ROCE 1993 SE RADIM ROUDNÝ CHOPIL KORMIDLA NA FAKULTĚ EKONOMICKO-SPRÁVNÍ A STAL PRVNÍM DĚKANEM, KTERÝ JI VEDL UŽ POD SOUČASNÝM NÁZVEM. FAKULTA LETOS SLAVÍ 30 LET A ON V ROZHOVORU MLUVÍ O ZAČÁTCÍCH, VIZÍCH ČI DŮLEŽITOSTI BEZPEČNOSTNÍHO MANAGEMENTU.

Jak to bylo na počátku 90. let s vaším působením na dvou fakultách?

Když se v Pardubicích začalo s přípravami na založení dopravní fakulty, bylo to pro mě zajímavé nejenom po odborné, ale i praktické stránce. Dlouhodobě jsem totiž v Pardubicích bydlel. Byl jsem u zrodu dopravní fakulty, a ten vyústil úspěšnou akreditací. Koncem května 1993 mne oslovil tehdejší prorektor prof. Koudelka s návrhem, abych se věnoval Fakultě územní správy. Ta se potýkala s problémy. Koncem června se podařilo fakultu akreditovat na bakalářské studium a tehdejší rektor prof. Kudláček mne požádal, abych se fakultě dále věnoval. Slíbil jsem to na rok a dopadlo to tak, že jsem na fakultě dodnes.

V roce 1991 vznikla Fakulta územní správy. O dva roky později se přejmenovala na Fakultu ekonomicko-správní. Proč jste jako děkan chtěl změnu názvu?

Územní správa tehdy byla módní záležitost. Bylo zřejmé, že požadavky na pracovníky nejen územní, ale celkově veřejné správy se budou snižovat, a dále zde byla velká konkurence. Zároveň jsem měl představu, která se také potvrdila, že bude zájem o podnikovou ekonomiku. A jako univerzální mi připadal název Fakulta ekonomicko-správní. Ten už měla fakulta Masarykovy univerzity Brno, s kterou jsme spolupracovali. Autorka názvu prof. Strecková ani brněnský děkan prof. Blažek neměli proti použití názvu žádné námítky.

MŮJ HLAVNÍ OBOR, KTERÉMU SE VĚNUJI TRVALE, JE TEORIE ROZHODOVÁNÍ S PODOBEM BEZPEČNOST. TENTO OBOR PRO MĚ NEBYL NIC NOVÉHO, APLIKOVAL JSEM TO, CO JSEM POUŽÍVAL V TECHNICKÉ OBLASTI, POUZE JSEM POSÍLIL VÝKLAD SUBJEKTIVNÍ STRÁNKY.

Co jste chtěl z pozice děkana prosadit?

Měl jsem představu fakulty začleněné do logické struktury odborné dělby práce v rámci univerzity ve smyslu ústavy celouniverzitní, fakultní s univerzitní působností a čistě fakultní. To se až na výjimky nepovedlo.

Jaké výjimky?

Například matematika. Z hlediska zaměření fakulty jsem měl představu orientace oborů na praxi se silnou teoretickou podporou a s použitím matematiky. Nikoliv hry na vědu. Také jsem očekával vznik specifických oborů

a osobně jsem prosazoval bezpečnost společnosti i podnikání. Celkově si myslím, že moje představy byly dány mojí specifikou a příliš se nenaplnily, tím však nehodnotím dnešní úroveň fakulty. Hlavním úkolem byla akreditace, a ta probíhala i mým zaviněním obtížně. Byl jsem z průmyslové oblasti zvyklý prosazovat věcnou stránku, pak následovala výroba jako hodina pravdy. To ovšem nebyl styl standardních akademiků a můj přístup se nelíbil.

Nelíbil?

Posuzování nebylo o výsledcích a perspektivě, ale o subjektivních názorech, o konkurenci, a očekávala se servilnost.

Jaké obory byly pro vás stěžejní?

Za rozhodující jsem vždy považoval obor podnikohospodářský. Náš zájem byl získat akreditace na široké spektrum oborů, které můžeme nabídnout studentům. Shodou okolností se nejlépe rozvíjela informatika.

Na změny jste ale nebyl sám...

To nebyl. Počátky fakulty jsou i poučením pro budoucnost. Bez smyslu pro spolupráci a velkorysost poškodíme rozvoj celku. V prvním období se o rozvoj fakulty zasloužili prof. Kolda, prof. Kosek, prof. Cimpl, doc. Macháčová, dr. Černá a řada dalších. Ne všichni však se změnami pro její záchranu souhlasili, někteří dokonce škodili a z fakulty odešli.

Nemůžu zapomenout na významnou podporu fakulty od vedení tehdejší Vysoké školy chemicko-technologické. Hlavní roli hráli především rektor prof. Kudláček, prorektor prof. Koudelka, kvestor Ing. Maršálek a prorektori prof. Churáček a prof. Tichý. Pomáhali i místní patrioti, politici primátor Ing. Stříteský, starosta Pardubice 2 – Polabiny Jiří Srbek, poslankyně dr. Tomanová. Bohužel byla řada dalších, kteří rozvoji školy spíše bránili. Dnes je již téměř neuvěřitelné, že existoval odpor proti stavbě nové knihovny, na kterou ministerstvo školství poskytlo 60 milionů korun. Ještě větší odpor byl proti stavbě auly, na kterou ministerstvo poskytlo 60 milionů a město Pardubice 30 milionů korun. Naštěstí se podařilo stavby obhájit a realizovat. Dnes se už dávno zapomnělo, jak to bylo. Důležité je, že knihovna i aula dobře slouží a současné vedení školy je orientované rozvojově.

Vaše specializace se během třicetileté éry také proměnila...

Původní odborností jsem strojař. Specializoval jsem se na vozidla s dlouholetou praxí v aplikovaném výzkumu a řízení jakosti a technického rozvoje. Po škole jsem pracoval v aplikovaném výzkumu, zkušebnictví vozidel a posléze

řízení technického rozvoje, kde jsem získal rozsáhlé praktické zkušenosti. Po příchodu do Pardubic jsem pouze krátce přednášel teorii automobilů na dopravní fakultě. Můj hlavní obor, kterému se věnuji trvale, je teorie rozhodování s podoborem bezpečnost. Tento obor pro mě nebyl nic nového, aplikoval jsem to, co jsem používal v technické oblasti, pouze jsem posílil výklad subjektivní stránky. Fakulta ve svých počátcích často improvizovala, dnes již má profesionální charakter. Dále jsem se věnoval managementu veřejné správy.

Čemu konkrétně?

Úspěšně jsme spolupracovali s veřejnosprávním úsekem ministerstva vnitra a dále problematice bezpečnosti ve spolupráci s Institutem ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč. Ten spolupracoval s fakultou ve výuce, kde mimo jiné přednášeli doc. Linhart a doc. Janošec. Školili jsme také úředníky okresů a posléze krajů. Měli jsme i aktivní spolupráci s Policií ČR. Policie zajišťovala speciální přednášky na fakultě a účastnili jsme se jednání Protikorupční komise Policie ČR.

V roce 1994 opouštělo fakultu prvních 48 absolventů-bakalářů. Dnes má fakulta na 8 500 úspěšných absolventů, a to v bakalářských, magisterských, inženýrských i doktorských studijních programech. Jak velkou váhu toto číslo pro vás má?

Považuji to za úspěch. Ročně to znamená více než 280 absolventů.

Jste v kontaktu se svými bývalými studenty?

Řada absolventů se občas přihlásí. Není to masové, ale vždy mě to potěší.

Třicet let, to je už poměrně dlouhá doba, aby se člověk ohlédl a hodnotil. Jaké vaše hodnocení by fakulta od vás obdržela?

Dnes už nemám tolik informací a dostatečný přehled. Domnívám se, že fakulta dosáhla dobré úrovně, plně srovnatelné s ostatními ekonomickými fakultami.

Ekonomika v době pandemie trpí. Bude potřeba více expertů na tuto oblast?

Myslím, že pandemie počet expertů, ekonomů nezvýší. Pandemie není obor, ale negativní jev ekonomiky, který vyvolá potřebu úspor ve všech oborech.

Má budoucnost právě obor Krizový management?

Nechci hovořit o tzv. krizovém managementu, raději použijeme širší pojem bezpečnostní management, jehož význam jednoznačně poroste. Obecně je podceňována problematika negativních jevů ve všech disciplínách. Jasným příkladem je současná covidová situace, na kterou jsme se dlouhodobě nepřipravovali, ačkoliv to nebyla žádná „černá labuť“, něco co jsme neznali. Byla tu už španělská chřipka a další. Myslím, že bezpečnostní disciplíny jsou i přirozená součást ekonomie a mají významnou budoucnost.

Co byste fakultě popřál?

Samozřejmě úspěšný rozvoj. Mladší kolegové by se měli trvale snažit o spojení s praxí. A k ohromným výhodám, které přináší rozvoj výpočetní techniky, by vždy měli přidat zdravý selský rozum. Fakulta ale stojí před velkým nebezpečím, kterým je prozatím neřešený přebytek společenských oborů. Tomu je možné čelit vytvářením specifických oborů se špičkovou úrovní, což se snadno řekne, ale obtížně dělá. Držím jim ale palce.

TEXT: Věra Příbylová/FOTO: Radek Plížik

doc. Ing. Radim Roudný, CSc.

Dvacet let pracoval absolvent prestižní Vojenské technické akademie v aplikovaném výzkumu a zkušebnictví vozidel, kde získal rozsáhlou praxi v oboru jakosti. V roce 1961 přijal nabídku na funkci ředitele odboru jakosti ministerstva všeobecného strojírenství, kde přešel na odbor vědy a technického rozvoje. Působil v automobilním průmyslu ve funkci technického ředitele a rád vzpomíná na korektní a tvůrčí jednání s prezidentem Volkswagenu Dr. Hahnem. Po celou dobu praxe spolupracoval s vysokými školami přednáškově, oponenturami a prací v komisích v oboru vozidla a také v oboru ekonomika na Ústavu ekonomie strojírenství ČVUT. Před listopadovou revolucí se rozhodl z průmyslové oblasti odejít a věnovat se pedagogice na plný úvazek. Nastoupil na dnešní Univerzitu obrany, kde působil do roku 1993. V roce 1993 se stal děkanem Fakulty ekonomicko-správní a na Univerzitě Pardubice působí dodnes.

S vlky

Lenka Černota

NAMALOVALA STOVKY OBRAZŮ S VLKY A NĚKTERÉ Z NICH VYSTAVUJE V PŘÍRODĚ. V LESE JE VIDÍ NEJEN LIDÉ, ALE I DIVOKÁ ZVĚŘ. LENKA ČERNOTA JE ABSOLVENTKOU FAKULTY RESTAUROVÁNÍ UNIVERZITY PARDUBICE A NA STUDIUM MÁ TY NEJLEPŠÍ VZPOMÍNKY. „BYLO TO BÁJEČNÉ OBDOBÍ. OSVOJILA JSEM SI ZÁKLADNÍ MALÍŘSKÉ A RESTAURÁTORSKÉ TECHNIKY A POSTUPY, KTERÝCH VYUŽÍVÁM DODNES,“ ŘÍKÁ UMĚLKYNĚ.

TEXT: Věra Přibyllová/FOTO: archiv Lenky Černoty

nahoře: výstava v Galerii Pragovka
dole: Rubisko, 2020; Jablko, hlava, červ, slíva, 2020

Lenka Černota jako studentka
Fakulty restaurování Univerzity Pardubice

Vlci, to je téma, které prochází celou vaší tvorbou. Má být tajemná?

Někomu to tak může připadat, ale já ji tajemnou nedělám. Maluju to, co žiju.

V antice byl vlk jedním ze symbolů boha Apollona. Nejznámější kapitolská vlčice vychovávala Romula a Rema, zakladatele Říma. Ve středověku byl vnímán jako démon, který na sebe bere i podobu čarodějnice. Jakou symboliku má vlk ve vaší tvorbě?

Pro mě je symbol vlka zdroj. Baví mě, dává, inspiruje, irituje, chrání mě. Zdroj souboru nehmotných vjemů, ze kterého si člověk vybírá nebo čerpá.

Malujete i něco jiného?

Vlci posledních deseti let moji tvorbu zaštilili, ale nejsou jediným zdrojem. Mám vícero témat, která vychází z okamžitých vjemů, situací, ročního období.

Zajímám se o původ a vliv na selekci zobrazovaného, tedy na základě čeho vybíráme a zhmotňujeme nehmotné informace, a především o samotný proces zobrazování. Co je malba schopna zprostředkovat a do jaké míry. Jaký je to nosič. Co dovolí barevnost, jak se zapisuje proces v povrchu a uvnitř malby, kde je hranice malby.

Jste absolventkou Fakulty restaurování. To je vlastně taková rodinná škola. Co se vám z Litomyšle, kde fakulta sídlí, vybaví?

Litomyšl vnímám jako výjimečné místo. Na fakultu jsem nastoupila hned po gymnáziu a patřila jsem mezi nejmladší v ročníku. Byla to má první vysoká škola a dala mi živý základ. Skvělý punk, výjimeční lidé, pedagogové, město. Zažila jsem éru, kdy jsme na Piaristické koleji topili v kamnech a celé prázdniny jsme měli povinné praxe. Bylo to báječné období. V ateliéru nástěnné malby a sgrafita jsem si osvojila základní malířské a restaurátorské

techniky a postupy, kterých využívám dodnes. V ročníku nás bylo dvanáct, navzájem jsme si pomáhali a učili jsme se od sebe. Spolužáci jsou dodnes mí nejlepší přátelé.

Studovala jste také v Polsku. Co jste se naučila?

Polsky malovat, mluvit a myslet. Krakov a ASP v Krakově patří do období plného experimentů v malbě, sochařině a grafice.

Loni v srpnu jste měla velkou výstavu v pražské holešovické Bold Gallery s názvem Vlčina. Jaký jste z ní měla pocit?

Především mi přinesla novou zkušenost. Možnost vidět svá velkoformátová plátna pohromadě v jiných souvislostech, než do kterých jsem je stavěla já sama. Byla tam interakce diváků. Jsem velmi vděčná panu Oldřichu Hejtmánkovi a všem lidem z Bold Gallery, panu kurátoru Radku Wohlmuthovi, že mi to umožnili. Výstava mi poskytla odstup od obrazů, jak fyzický, tak i mentální.

Čím malujete?

Převládá klasická olejomalba. Oleje mají svoji vlastní hloubkou barevnost, vůni, hutnost, váhu, fyzickou váhu barvy na plátně, která pulzuje. Na některých obrazech to kombinuji i s jinými médii, zaleží na konkrétním obraze, co má ukázat.

Existuje autor, který by vaši tvorbu inspiroval?

Já se nikdy nechtěla někým inspirovat, rovněž jsem nikdy nestudovala žádného autora detailně. Samozřejmě se mi líbí spousta umělců, jak starých, tak současných. Nežijeme v izolaci, informace a vjemy jsou kolem nás, a to já všechno vnímám. Mám barevnou paměť. Vizuální vzpomínka toho, co jsem viděla nebo se mi líbilo, se občas objeví v tom, co dělám, ale mnou přetráveno do jiné formy.

Když mluvíte o těch barvách... Jste držitelkou patentu. Jakého?

Jedná se o způsob přípravy pigmentu z odpadního materiálu při zpracování bauxitové rudy. Získala jsem pigment, který má dobré optické vlastnosti a stálost.

Zajímavé také je, že svá díla necháváte vystavená v přírodě. Co se s nimi děje, vidíte prostřednictvím fotopastí. Viděla jste u fotopastí vlky?

Vlci jsou na každém snímku.

Viděla jsem u nich divoká prasata, jelení a srnčí zvěř, spoustu lesního ptactva, kuny, lišky, zajíce a také lidi. Teď mám nově past umístěnou v oblasti Svitavska, a tam jsou častými návštěvníky jeleni a laně siky japonského, lišky, mufloni a srnčí zvěř.

Kolik těchto zvířat (vlků) jste už namalovala?

Nemám to spočítané. Víc než sto, méně než tisíc.

A kolik jste jich viděla?

Méně než tisíc, více než dva.

Pocházíte z myslivecké rodiny. Tatínek byl hajný?

Nikoli. Dědeček, pradědeček a prapradědeček byli lesníci. Tatínek je lovec.

V době, kdy umění nemá své diváky, čemu se věnujete?

Maluji stále. Moje obrazy mají diváky i nadále, zvířecí i lidské.

Učíte?

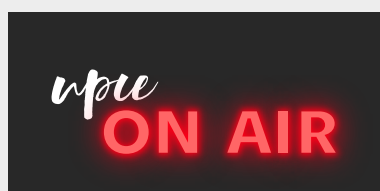
Já se pořád učím. Vedu v Praze nárazové workshopy – Jamming. Jedná se o jednodenní víkendové kurzy pro Ateliér radostné tvorby, který pracuje s handicapovanými umělci a veřejností. Online kurzy nepořádám.

Máte raději zvířata než lidi?

Obojí si zaslouží lásku.

Lenka Černota (1985)

Narodila se v Mělníku. Je absolventkou několika vysokých škol. V letech 2004 – 2008 studovala v ateliéru nástěnné malby a sgrafita na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice (BcA.). Inženýrský titul získala na Hornicko-geologické fakultě VŠB – Technické univerzity Ostrava, kde také v roce 2014 dokončila doktorské studium. V letech 2009-2011 pobývala v Krakově na Akademii výtvarných umění a odtud se přesunula do Prahy, kde v roce 2015 úspěšně ukončila studium na Akademii výtvarných umění (Mga.).

podcast Univerzity Pardubice

BRZY NÁS USLYŠÍTE